Digitaliseret af | Digitised by

DET KGL. BIBLIOTEK
Royal Danish Library

Forfatter(e) | Author(s):	Munk, Kaj.
Titel | Title:	Niels Ebbesen : Skuespil i 5 Akter.
Udgivet år og sted | Publication time and place:	Kbh. : Nyt Nordisk Forlag. Arnold Busck, 1942
Fysiske størrelse | Physical extent:	79 s.

DK

Værket kan være ophavsretligt beskyttet, og så må du kun bruge PDF-filen til personlig brug. Hvis ophavsmanden er død for mere end 70 år siden, er værket fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit. Hvis der er flere ophavsmænd, gælder den længstlevendes dødsår. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work may be copyrighted in which case the PDF file may only be used for personal use. If the author died more than 70 years ago, the work becomes public domain and can then be freely used. If there are several authors, the year of death of the longest living person applies. Always remember to credit the author

DET KONGELIGE BIBLIOTEK
130013940828

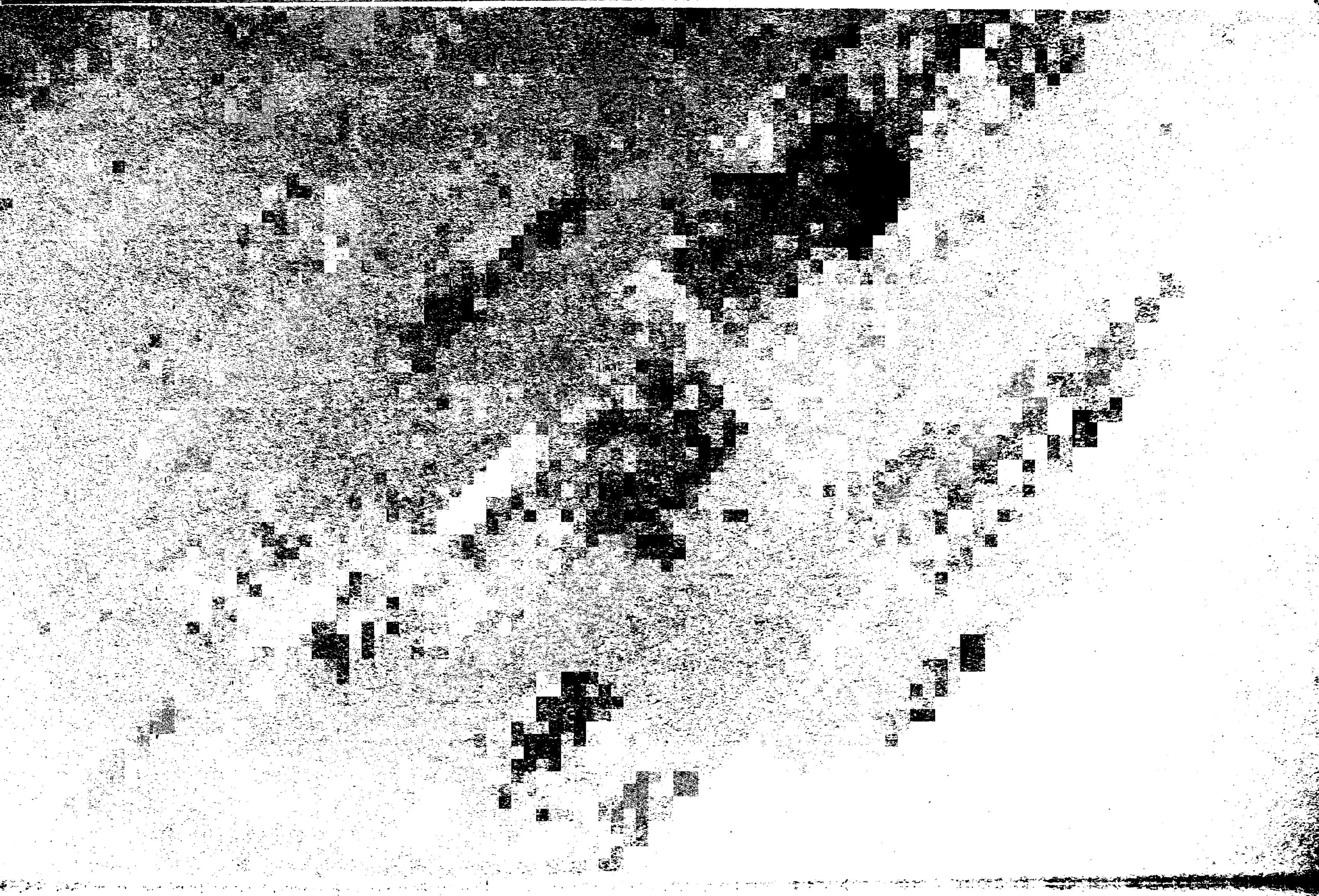

2

KAJ MUNK

NIELS EBBESEN

NYT NORDISK FORLAG . ARNOLD BUSCK

KJØBENHAVN MCMXLII

55-169 80

367

Prof Ebbe
9-Y-1942

NIELS EBBESEN

KAJ MUNK

NIELS EBBESEN

SKUESPIL I 5 AKTER

KJØBENHAVN
NYT NORDISK FORLAG - ARNOLD BUSCK
1942

6749

Alle Rettigheder forbeholdes

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

1986

A. RASMUSSENS BOGTRYKKERI
RINGKJØBING

Den danske Kirke er blevet opskrømt ved de sparsomme Tidender om, hvordan det gaar dens norske Søsterkirke. De indrepolitiske Forhold i vort Broderfolk kan vi Danske ikke blande os i. Men saa meget tør dog siges, at Hr. Quisling og Hr. Berggrav er ikke lige højt anskrevet hos os. Den Beundring, hvormed ogsaa nogle i Danmark fulgte Hitlers ensomme Kamp, da han med Ordet alene stred sig frem imod Stormen fra at have hele sit Folk imod sig til at have dets store Flertal overbevist bag sig, omskaber sig til stikmodsat Følelse over for Hr. Quisling, der har faaet Magten over sit Folk ved stikmodsatte Metoder. Vi appellerer til alt, hvad det tyske Folk rummer af Retssind og Forstaaelse af Folkeære. Biskop Berggrav er kendt af os Danske som en kristen Hædersmand. At han skulde være blevet til andet nu, kan vi ikke tro. Og hans Følge af alle Biskopper i Norge faar den danske Kirke til yderligere at fastholde sin Tillid til ham.

Vedersø Præstegaard, Marts 1942

Kaj. Munk.

BIBLIOTHECA · PALATINA · VINDOBONENSIS

Til

vort unge Mandskab af 9. April

Til Hans Brix

Med nordsom Haand, med myndig Haand
du sansed Sprogets Kladebon
om Folkevisens fjerne Aand,
og se, i Danmarks Vange
vi saa den ung og frigjort staa,
og vore Hjerter maatte slaa
saa varmt som ikke længe.
Den Skjalden, vakt af din Bedrift,
springer op og skrev paa Væg den Skrift,
der lyder som Slag paa Strenge.

I.

Engen ud for Nørreris. Det aftner. Ruth er ved at skylle Tøj i Aaen. Etsteds fra Engen høres Latter og Raab af Børn: Jamen den Rende skal dybes. Jo, for ellers samler Vandet sig der. Ja og saa bliver der bare surt der i Stedet for.

RUTH skyller og nynner:

Alle travle Bølger,
alle raske Vinde,
løb med mine Tanker,
bær dem bort og find ham,
slaa en Kreds omkring ham,
lad ham ikke slippe,
førend I har bragt ham
tilbage til mig.

NIELS BUGGE rider over Vadestedet: Goddag, Ruth. Farvel, Ruth.

RUTH Niels Bugge! Er I ikke rejst?

NIELS BUGGE Uden at sige Farvel til Jer?

RUTH Far sagde, I var taget af Sted i Morges.

NIELS BUGGE Det var jeg ogsaa. Jer Far blev Uvenner med mig.

RUTH — Bild mig ikke det ind! Det ligger ikke til Far at blive Uvenner med Folk.

NIELS BUGGE — Ja ja, saa blev jeg Uvenner med ham da.

RUTH — Og nu kommer I for at gøre det godt igen?

NIELS BUGGE — Jeg kommer ikke for at gøre noget godt igen. Niels Ebbesen og jeg tales ikke ved, inden han ser som jeg paa visse Ting. Naa, men det skal vi to ikke snakke om. Jeg rider nu hjem til Hald. Det er en sur og træls Tid, der ligger foran mig. Det vilde gøre den mindre sur og træls, hvis jeg turde regne med, at det bare var din Far, jeg her var Uvenner med.

RUTH — Jeg ved ikke — hvad mener I? — aah, nu tabte jeg Mors Trøje i Aaen. Nu faar jeg Skænd af Mor. Det var jeres Skyld.

NIELS BUGGE — Ruth, der var en Ting, jeg vilde bede dig om at forære mig til at rejse hjem med, for hvis det skulde trække ud, inden vi ses igen.

RUTH — Hvad er det for en Ting?

NIELS BUGGE — Jeg skal nok være god ved den. Den skal være hos mig altid. Naar jeg rider ud, skal den følges med mig, og naar jeg sover om Natten, skal den ligge hos mig paa Hovedpuden. Vil du ikke nok?

RUTH — Jo, hvis det er noget, jeg kan undvære, saa —

NIELS BUGGE — Det er noget, du kan undvære. Kan du ikke selv regne ud, hvad det er?

RUTH — Næ, hvor skulde jeg?

NIELS BUGGE — Det er et Kys.

RUTH Jamen — nej — jeg har ingen Kys med mig ned til Aaen. Det tænkte jeg ikke, jeg fik Brug for her.

NIELS BUGGE Det vil give mig det, jeg har allermindst af og nu faar haardest Brug for: Taalmodighed. Faar jeg det saa?

RUTH Jeg — jeg plejer ikke at give Kys til nogen, jeg ikke holder af.

NIELS BUGGE Vil det sige, at ...

RUTH Ja, det vil ikke. Aah, I forstaar ikke ... jeg mente bare ... nej, det mener jeg ikke ... for I er saa dum, Niels Bugge, bare saa dum. Løber ud.

NIELS BUGGE staar og ser efter hende.

RUTH dukker frem igen. Rasende: Men I kan faa det en anden Gang. Forsvinder.

NIELS BUGGE Pokkers ogsaa! de oplærer En i Krigskunst. Men Kærlighedens Kunst skal man selv finde ud af. Og saa er den meget sværere.

Opdager Niels Ebbesen. Springer hastigt paa Hesten. Forsvinder bag Bakken.

NIELS EBBESEN gaar hen til Aabrinken og begynder fløjtende at snedkerere paa noget der.

EBBE kommer frem til ham: Far, maa jeg laane din Spade, du?

NIELS EBBESEN Ja, du maa da.

EBBE Ved du, hvad vi har? Og de smaa har hjulpet til og været saa dygtige.

NIELS EBBESEN Jeg har nok lagt Mærke til jer. I har afvandet det lille Sig i Øster. Ruth ind og genoptager sit Arbejde.

EBBE Naa-aa! det er slet ikke saa lille endda.

NIELS EBBESEN Nej uha. Stort nok for smaa Folk.

EBBE Maa vi faa lidt Korn at saa i det, hvis vi ogsaa faar gravet det?

NIELS EBBESEN Ja, I maa da. Jeg kan jo kun være tilpas med, at I udvider Bedriften.

EBBE Har I hørt! Vi maatte! Ud. Der bliver Jubel hos de smaa.

FRU GERTRUD ind: Det tager dig dog en evig Tid at skylle i Dag. Lad mig. Du kan hente Tørresnoren.

RUTH Ja, Mor. Ud.

NIELS EBBESEN Er det nødvendigt, Gertrud, at du arbejder saa haardt?

FRU GERTRUD Synes du, Tiderne er til at holde en Pige mer?

NIELS EBBESEN Hvis det er rigtigt, det, jeg forestiller mig om dig, skal du passe lidt paa dig selv. Tiderne er i hvert Fald ikke til, at vi skal have en ny Kone paa Gaarden. Vel, Mor?

FRU GERTRUD Hvad er det, du har spildt en Eftermiddag midt i Høsten paa? Vil du til at lege med Dukker?

NIELS EBBESEN Ja, jeg vil saamænd. Jeg vil lege med Dukker. Synes du ikke, de er pæne? Nej, jeg skal ærlig fortælle dig, hvad de er til. Igen i Dag, ved højlys Dag, er Ulven brudt ind i Fennen og har slagtet et Par Faar.

FRU GERTRUD Jamen Hunden da?

NIELS EBBESEN Ja, den er for lidt bevendt. Den logrer for Ulvene, og naar de er rendt, saa æder den Resterne af deres Maaltid.

FRU GERTRUD Den Køter! Saa har du slaaet den ned.

NIELS EBBESEN Aah Herregud, den er saadan et skikkeligt Dyr og vil jo dog ogsaa gerne leve.

FRU GERTRUD Naa.

NIELS EBBESEN Men nu laver jeg disse Skræmsler — —.

FRU GERTRUD Og dem tror du, Ulvene frygter for. De vil more sig over dem, siger jeg dig. Hvorfor kommanderer du ikke Folkene ud og skyder de Ulve i Stedet for at — underholde dem? Men de er vel ogsaa saadan pæne Dyr og vil gerne leve. — Det varede dog en evig Tid med den Snor, Ruth. Nu kan du selv faa Lov til at hænge Tøjet op. Kom saa, lille Børn dernede, I skal hjem og vaskes og i Seng.

RUTH snøfter lidt. Søger at binde Snoren, kan daarligt naa.

NIELS EBBESEN Er Fars store Pige for lille? Hjælper hende. Naa, Tøjet skal hænges op til Natten!

RUTH Ja, saa er det tørt til i Morgen.

NIELS EBBESEN Hvis det ikke vil regne, ja. Himlen er takket og taarnet i Vest og sært besmurt. Det kunde godt give Regn.

RUTH Det er slemt nok. Saa faar jeg ogsaa Skældud for det i Morgen.

NIELS EBBESEN Naa naa! Jeg skal betro dig noget, Ruth! Det kan være en lille Bror eller Søster til dig er paa Vej. I den Tid ved du nok, at Kvindfolk kan være lidt saadan ved Siden af sig selv.

RUTH Saa? Naa saa! Jamen —

NIELS EBBESEN Jamen?

RUTH Mor har ikke været ved Siden af sig selv de andre Gange.

NIELS EBBESEN Nej, saamænd, nej.

RUTH Ærlig talt, ved du ikke, hvad der er i Vejen med Mor?

NIELS EBBESEN *Er* der noget i Vejen da? Ved *du* det?

RUTH Nej, men jeg troede, du vidste det. Jeg synes, det er kommen siden den Dag, da —

NIELS EBBESEN Da hvad?

RUTH Da Niels Bugge kom her.

NIELS EBBESEN Synes du? Er det det?

RUTH Far, hvad — hvad vilde han egentlig?

NIELS EBBESEN Han vilde have noget af mig, jeg ikke kan yde ham. — Nej, men det kan ikke have med din Mor at gøre. Det tror jeg ikke. Det kan det ikke. Jeg ved ikke hvad. Men jeg ved, Ruth, at er der kommet noget nu, Mor synes, hun skal bære alene, saa har du og jeg ikke andet at gøre end at lade hende i Fred og være over for hende, som vi plejer, og saa ellers vente paa den Dag, da hun faar Brug for os. Er vi enige i det?

RUTH Blev du og Niels Bugge meget Uvenner, Far?

NIELS EBBESEN Det unge Blod skal have Lov at bruse. Vi andre har jo set lidt mere af Livet.

RUTH Saa er du ikke vred paa ham?

NIELS EBBESEN Hvor kan du tro!

RUTH Tror du, det varer længe, inden vi ser ham igen? Jeg mener, for Mors Skyld. Mor holder saa meget af ham.

NIELS EBBESEN Vær du kun rolig! saa snart Høsten er ovre, dukker han op her en Dag igen. Men nu vil jeg ikke hjælpe dig mere; for jeg skal være færdig til Natten med mit.

RUTH fortsætter med at hænge Tøj op; saa nynner hun, saa traller hun.

NIELS EBBESEN Du har arvet din Fars Sangstemme.

RUTH Saa er det derfor, jeg aldrig har hørt dig have nogen.

NIELS EBBESEN Du synger som en Fugl.

RUTH Gør jeg? hvad for en Fugl?

NIELS EBBESEN En Krage.

RUTH Fy. Nu er jeg vred paa dig. — Til Gengæld kan de Mænd, du laver, ikke skræmme Ulve. De har jo ingen Hovede.

NIELS EBBESEN Behøves der Hovede til det?

RUTH Lad mig faa Kullet. Saa skal jeg tegne et Ansigt. Men hvad for et? Jo, nu har jeg et godt. Men du maa ikke kigge. Pas dit, saa skal jeg kalde. Synes du virkelig, jeg synger saa daarligt, Far?

NIELS EBBESEN Aah Snak, dit lille Pjankehoved, du ved jo, jeg bare vil drille dig. Du har ingen stor Stemme, men en pæn.

RUTH Og saa er jeg saa hentaget i Sang. Det maa da ogsaa hjælpe. Al Slags Sang. Allermest Fuglenes. Naar de begynder om Foraaret — — ved du egentlig, hvorfor Fuglene synger?

NIELS EBBESEN Nej.

RUTH Skal jeg fortælle dig det?

NIELS EBBESEN Det kunde aldrig være nogen Skade til.

RUTH Det er Hannen, der synger, ved du. Der ligger Hunnen og sveder paa Æggene, og det bliver aldrig til noget, de dumme døde Æg. Saa er det, Hannen giver sig til at synge og bliver ved, og det er der ingen Skal, der kan staa for, den revner, og ud vælter de smaa. Saadan gaar det til! — Og nu er jeg færdig. Tror du ikke nok, de skal blive bange for ham?

NIELS EBBESEN Hvad Pokker? Hahahaha! skøre Pigebarn! Hahaha! Jamen du har jo aldrig set ham.

RUTH Naa! den Aften, han red forbi — — —

NIELS EBBESEN Det Glimt! Og saa kan du lave ham efter, saa — ja, jeg skal love, ingen Tyve vover sig ind i mine Fenner mer.

RUTH Ss! Der kommer Mor!

NIELS EBBESEN Hør, Gertrud — —

RUTH Nej, nej, det er ikke sikkert, Mor synes om det. Nej, Far, nej!

FRU GERTRUD Hvad er der? Ruth løber ud.

NIELS EBBESEN Er det ikke godt lavet, hvad? Og Barnet har aldrig lært noget!

FRU GERTRUD ser flygtigt paa det: Hvem er du i Sinde at fæste Udflyttergaarden til?

NIELS EBBESEN De vil gerne have den, alle 5 Karle. Jeg havde tænkt i Dag at spørge dig til Raads.

RUTH raaber ned oppe fra Gaarden: Præsten er derhjemme.

NIELS EBBESEN Er Fader Lorents? Saa skal jeg komme.

FRU GERTRUD Det behøves nok ikke. Saa vidt jeg kan se — — men hvad i Alverden —?

FADER LORENTS ind med en So, som han prøver at komme op at ride paa: Stands, min Hest, prr, holdt, stands i alle Djævles Navn, stands, saa, saa, saa, Fars lille Kælegris, go'e Laskebasse, søde Bævrepatte, stands, du Danmarks hellige Dyr, vort Folks Symbol, al Forældtheds levende Monument, du Frugtbarhedens Inkarnation, evig fungerende Moderskød, Kvindelighedens Triumf, sidder jeg her? hvor er Stigbøjlen henne? hjælp, aah — — nu er jeg ovenpaa, jeg faldt af. Gud Almægtige gjorde et Mirakel, det var en Hest, jeg kom ridende paa, men han omskabte den til et Svin. Alt for at ære mig. Kristus red ind i Jerusalem paa et Asen, saa kan jeg vel komme til Nørreris paa en So.

NIELS EBBESEN Min Hustru er til Stede, Fader Lorents.

LORENTS Fru Gertrud, om Forladelse, jeg saa ikke — — jeg beder meget om Forladelse, beder meget om Forladelse, beder meget stærkt om Forladelse, altsaa om Forladelse, ikke sandt? — Naa ikke! nej! — Mit Ærinde her til Gaarden paa denne velsignede Herrens Dag — — —

FRU GERTRUD Jert Ærinde, Fader Lorents, er først og fremmest at følge mig ind til et Gæsteværelse med en Seng med frisk Halm.

LORENTS Om Forladelse, Fru Gertrud, men i Seng her midt paa Natten, hvad skulde jeg egentlig det for?

FRU GERTRUD Det skal I, for at I kan sove jer Rus ud. Kom saa! Ud.

LORENTS Med al Respekt for jeres Fru Niels, Hr. Gertrud — jeg gaar ikke i Seng sammen med Hønsene. Saa skal det da være en ganske bestemt Slags Høns. I det mindste skal I give mig en — en — en Ølbimpel med. »Det var sig Ridder Niels Bugge« . . . ved I . . . har I hørt, hvad jeg sagde til Buggen, da han vilde stange Grev Gerhard (Gud velsigne *ham* evigt i Helvede!)? »Krig!« sagde jeg, »javel, Bugge, den er jeg med paa. En meget praktisk Ting. Byerne bliver brændt af, saa bygger vi nogen ny. Folk bliver slaaet ihjel, saa laver vi nogen ny. I leverer Tømmer til Byerne, og jeg skal — hahahahaha.« Men Buggen han ikke saa meget som skilte sin smalle Mund.

NIELS EBBESEN Maa jeg være fri for mere Fuldemandsnak.

LORENTS Jamen jeg ser paa Greven som I. Han er en dygtig Mand, han ved, hvad han vil. Det er ikke alle, man kan sige det om. Og han gennemfører det. Det er bestemt en Mand for os. At han saa ligner den Skinbarlige bagi i Ansigtet . . .

EN MAND er traadt ind bag dem: Hvem er det, Hån taler om?

LORENTS snurrer rundt, tager sig til Struben: Hvem vi talte om? det var nærmest om ingen. Ikke sandt, Hr. Niels? vi saa paa Udsigten. Saadan en smuk Aften. Jeg fortalte en Historie om Fanden i en Nød, der kom ind i en Smedie — kender I den?

MANDEN Selv om jeg ikke gjorde, vilde jeg ikke høre den af Jer.

LORENTS Det var ikke Greven, vi talte om — hvis I da er Grevens Mand. Jeg har intet imod Greven. Jeg er en gejstlig Mand. Om dette her er Danmark eller Holsten, hvad rager det mig — jeg hører til i Guds Rige.

MANDEN Jeg skal klage til Biskoppen over Jer.

LORENTS Go'e Herre, er I Grevens Ven — Greven er en Mand, jeg har Agtelse for. Jeg har haft den Lykke at prædike for ham engang ...

NIELS EBBESEN Den Seng, som min Kone talte om ...

LORENTS Ja, den trænger jeg til. Det er rigtigt nok. Jeg byder mine Herrer en god Nat, en meget god Nat, en god Nat. Ud.

NIELS EBBESEN Ah, det Skrog! Bunden er god nok paa ham. Men der ligger for meget Øl oven over den. — Hør nu her, Svoger, velkommen hertil og nok engang: velkommen, du! Jeg sagde forleden Morgen til Gertrud: »Ove Haase glemmer vel ikke, for alt det, han har at staa i, at du er hans eneste Søster?« Kom nu med hjem! for nu skal her slagtes Fjerkræ. Hvad er det, du staar og stirrer paa?

OVE HAASE Hvad er det der?

NIELS EBBESEN Ja, er det ikke storartet! det har Ruth ridset op lige paa en Studs. Bare med en Stump Kul. Og Pigebarnet har aldrig lært noget. Jeg regner ellers ikke med, at nogen af os har særlige Anlæg i nogen Retning, men det her her er da ligegodt en Gave.

HAASE Engang imellem undres jeg paa, Niels, om du er saa dum, som du lader til — eller over al Maade forslagen.

NIELS EBBESEN Hvad falder?

HAASE Nu mangler det bare, at du vil forsikre mig om, du ogsaa vil stille dette Kunstværk op paa aaben Mark.

NIELS EBBESEN Ja, naturligvis. Hvorfor ikke?

HAASE Ved du ikke, hvem der er Herre her i Landet, Mand?

NIELS EBBESEN Herre og Herre! Jeg er ikke vant til, at vi har nogen Herre.

HAASE Saa maa du vænne dig til det nu. Grev Gerhard er brudt op fra Holsten med 10 000 Rytttere.

NIELS EBBESEN Naa, ja, hvad saa? Han bryder jo altid op et eller andet Steds hen.

HAASE Hør nu her, Niels! Jeg taler til dig som det, jeg er: en dansk Mand, dansk lige fra min Storetaas Negl og til Kernen af min Sjæl. Du ved saa godt som jeg, hvad vi her i Danmark har været igennem de sidste Aar. Kong Christoffers Styre var een bundløs Uduelighed. Du husker den Aften, jeg kom til dig, vi sad

her omtrent paa samme Plet, og du gav mig Ret og var enig med mig i, at Kongen maatte forjages.

NIELS EBBESEN Nej, Svoger Haase, nu husker du fejl. Jeg indrømmede dig mangt og meget af, hvad du sagde. Men da du nævnede Planer om at søge Hjælp hos en fremmed Magt ...

HAASE Fremmed Magt! fremmed Magt! Hvor fremmed er Holsten for Danmark? Nuvel, Grev Gerhard hjalp os. Vi slap af med Uduelighéden, selv om det kostede Blod ...

NIELS EBBESEN Det skal Gud vide, det gjorde. Jeg brugte mit Sværd en eneste Nat, saa jeg ikke skøtter om at bruge det mer.

HAASE Vi faar ingenting gratis i Verden. Og vi *fik* bedre Tilstande. Du har ogsaa nydt godt af dem. Men hvad fik Grev Gerhard? Daarlig Løn for sin Redebonhed. Nu spanker den Kokkylling til Niels Bugge aabenlyst rundt og galer imod ham paa hver Herregaardsmødding. Vort ulykkelige, splittede og endnu forarmede Land styrer igen mod en Afgrund. Grev Gerhard vilde ikke være den Mand, han er, om han ikke forekom Ulykken. I Spidsen for sine Ryttere med al moderne Udrustning gaar han nu op gennem Jylland. Modstand er aldeles haabløs. Den, der trods al sund Fornuft forsøger det haabløse, lader han sine 40 000 Hestehove trampe til blodigt Støv. Men den, der strax slutter sig til ham, skal modtage hans Naade.

NIELS EBBESEN Naa.

HAASE Niels! jeg venter en stor og lykkelig Tid for vort Land. Orden, Fasthed, Styrke, økonomisk Opgang, ærefuld Medvirken til Opbygning af et Storrige. Jeg ikke blot venter det, jeg ved det. For jeg kender Manden. Jeg har lagt min Haand i hans Haands Jerngreb, jeg har set ind i Gløden i hans Øjnes Mørke. Den Mand er uovervindelig. Og selv overvinder han alt. For han er den nye Tid.

NIELS EBBESEN Og nu kommer du altsaa til mig, for at jeg skal erklære: Jeg slutter mig ogsaa til denne — nye Tid?

HAASE Ja, det gør jeg, Niels. Din Gaard er ikke stor, din Æt ikke udbredt, du træder aldrig op, og dog er der noget ved dig, som gør, at Folk spørger: »Hvad siger Niels Ebbesen?« Derfor er jeg kommen først til dig — og jeg er sikker paa, du ved, hvad Svar du skylder baade dig selv og dit Land.

NIELS EBBESEN For 2 Aftener siden gik Niels Bugge sammen med mig over Markerne og forklarede mig, at jeg skulde gaa med ham, naturligvis ogsaa for Fædrelandets Skyld. Og ved du, hvad jeg svarede ham?

HAASE Jeg kan regne det ud.

NIELS EBBESEN Jeg svarede ham: Niels Bugge, hør, der leger mine Børn nede ved Aaen; og derhenne gaar mine Karle og slaar Aarets første Korn; til den anden Side kan vi se ned gennem Dalen; dèr ligger mine Fæsteres smaa Hjem, deres Børn

leger ogsaa ved Aaen, og de selv er ogsaa ude at slaa deres første Korn.
Se, Niels, Krig kan betyde saa mange Ting, noget med Ære og Storhed og Nytids Skabelse, det ved jeg nok; men den betyder i hvert Fald, Niels Bugge, sagde jeg, at jeg og mine Fæstere skal have Arme og Ben hugget af og aldrig kommer til at gaa bag Plov eller Le mer, at vore Hjem gaar op i Luer og vore Kvinder og Børn maa løbe over i Skoven og gemme sig blandt Ulvene i Haab om, at de er menneskeligere end Menneskene. Du er ung og synes, jeg er fejg og Forræder. Kald mig det kun. Men alt, hvad der har med Krig at skaffe, skyr jeg og flyr jeg, saalænge jeg bare kan. Præk for mig til Dommedag, giv mig alle gode Grunde! jeg har kun eet Svar: jeg holder mig udenfor.

HAASE — Du tænker kort, Svoger. Du taler om Hjemmenes Bevarelse; det kan kun ske paa een Maade: ved et fast Styre i Landet.

NIELS EBBESEN — Og altsaa — for at faa dette faste Styre, der kan bevare Hjemmene, skal Hjemmene ødelægges — nej, Svoger Ove, vel er jeg ikke stiv i Hovedregning, men det Stykke, kan jeg se, gaar ikke op.

HAASE — Saa maa jeg gribe Sagen an paa en anden Maade ...

NIELS EBBESEN — Nej, lad nu være med at gribe mere an. Jeg har talt meget længere, end det er min Vane, og trænger til et hjemmebrygget Krus Øl. Følg med ind!

HAASE — Der er ikke noget, der hedder »Udenfor» længere. Jeg rejser ikke fra Gaarden, inden jeg har klart Svar fra dig: er du med ham eller mod ham? Efter alt, hvad jeg har udviklet for dig, regner jeg som sagt med, at Svaret ikke falder dig svært.

FRU GERTRUD — er for længe siden traadt ind med mere Tøj, hun hænger til Tørre; da hun er færdig med Ophængningen, begynder hun atter at tage det ned.

Det regner jeg ogsaa med. Begge, der slet ikke har set hende, farer sammen.

NIELS EBBESEN — Jeg kommer ikke meget i Kirke, den ligger for langt væk, og maaske er Lysten for ringe. Men jeg hørte engang et godt Ord deroppe: Hvo der griber til Sværd, skal omkommes ved Sværd.

HAASE — Det Svar er intet Svar.

NIELS EBBESEN — Jeg har ikke bedre.

FRU GERTRUD — Saa skal jeg svare for min Mand.

HAASE — Nej, Gertrud, det er ikke dig, jeg spørger. Jeg kender dit Sind og kan nok se paa dig, at nu skal Stigbordet trækkes op. Du skulde huske paa, at ingen var hvassere til at laste Kristoffer end du.

FRU GERTRUD — Kristoffer var ringe nok, men han var dansk.

HAASE — Dansk mig her og dansk mig der. Vil du hellere regeres af en Usselryg, blot han er dansk, end af den fødte Hersker, om saa ogsaa han er født en Fods Længde paa den anden Side Grænsen.

FRU GERTRUD Ja, Ove Haase, jeg vil hellere have det usselt paa Dansk end leve højt som Slave for Fremmede.

HAASE Er din Kones Ord ogsaa dine, Niels?

FRU GERTRUD Jeg redte Seng op til dig; strax du kom. Men du skal aldrig sove i nogen af mine Senge mer. Vi har en Køter, der logrer for Ulvene og gnaver Aadslerne, som de levner — den kan ligge i den Seng i Stedet for dig.

HAASE Kvindes Vilje Mands Helvede. Saa kan jeg ikke hjælpe jer. — Hr. Vitinghofen! Hallo! Vitinghofen!

EBBE raaber ned: Far og Mor, her er kommen saadan en fin og morsom Mand til os.

VITINGHOFEN frem med Ebbe ved Haanden, han bukker chevaleresk.

HAASE Vitinghofen, holstensk Adelsmand, meget ung, men ogsaa meget taktfuld og vel oplært i Fred som i Krig. Vil gerne opholde sig et Stykke Tid paa jer Gaard for at sætte sig ind i dansk Landbrug.

NIELS EBBESEN maaber.

FRU GERTRUD Vover du — skal vi under Bevogtning? skal vi gøres til Fanger i vor egen Gaard?

HAASE Han er vel anbefalet af selveste Grev Gerhard. Og hør, nu kommer dine Folk fra Arbejde — Gudhjælpemig syngende, efter en lang, travl Dag.

Pause, Mænd og Piger kommer syngende en Høstvise; da de ser Herskaberne, stopper de fjalede op.

Hør her, Karle og Fæstere! Der er Tale om, at

nogle forræderiske Herremænd vil gøre Opstand mod deres retmæssige Herre. For at spare jer for Ubehageligheder, hvis disse Rebeller skulde falde over jer for at bemægtige sig jere Vaaben, er det bestemt, at alle Armbrøster, Pile, Spyd, Sværd, Stridsøxer, alt Krigsværk, hvad Art nævnes kan, skal afleveres paa Gaarden til Hr. Vitinghofen her.

Bestyrtelse: Jamen ... aflevere — — vore Vaaben — ikke engang en Armbrøst, hvis Ulven anfalder os?

EN GAMMEL BONDE Er den Besked med jert Minde, Husbond?

NIELS EBBESEN Vi maa regne med, at det gaar imod svære Tider. Jeg har den Tro, at hvis vi vil, kan vi hævde os uden Vaaben, maaske bedre end med. Lad det da ske! Lad os lyde. Og ellers passe vort Arbejde og gennem alt, hvad der kommer, blive ved med at være, hvad vi nu engang er.

FRU GERTRUD hen for sig: Hvem kan holde sig frisk i Graven?

II.

Høstgilde paa Nørreris. Stjerneskær.

Saa væve vi Vadmel,
saa slaa vi det sammen,
væve Vadmel,
slaa det sammen,
lade Skyttelen gaa.

Og der les og leges og spilles, og Faklerne blusser højt i den skønne Aften.

NIELS EBBESEN rejser sig fra Bænken: Ja, Folkens, vi har faaet en god Høst i Aar. Tiderne er jo ikke til at feste i, men Gertrud og jeg mente alligevel, vi gerne vilde sige jer Tak for godt Dagværk.

DEN GAMLE BONDE TROELS Saa raaber vi for Husbond og Madmor: Leve Hr. Niels og Fru Gertrud!

Der bæres Retter rundt: stegt Aal dyppet i Sirup og andet godt. Der stikkes bravt til Dunken.

FADER LORENTS griber fat om en Pige og messer

Nu er det nok med den fede Schmaus.
Nu længes de unge til Skovs, til Skovs.
For Bugen er ikke det hele.
Vi ejer jo ædlere Dele.

Synger:

For hvis du længes mod himmelsk Lyst,
forvild dig da ved et Pigebryst.
Thi Vejen frem til Guds Himmel gild
den findes kun ved at fare vild.

Det stiger stolt, og det falder brat,
saa brug Skærsommerens korte Nat,
at du kan hvile med træt Behag
i Høvlespaanernes Favnetag.

Han synes selv, det er morsomt. Men de unge danner Kæde og

FORSANGEREN synger Valsevisen:

Hej, Januar, Februar, Marts og April,
Maj, Juni og Juli, August — uden Hvil!
September, Oktober, November,
December — et eneste Il.
Ja, Aaret det danser igennem vor Vang
til Blæstens Musik og til Bølgernes Sang,
og Karlene springer om Pigernes Hals
og følger den lystige Vals.

Se, der kommer Vinteren stumlende frem
med Fynd og med Klem og med Fynd og med Klem.
Det fyger, det fyger, det fyger
om alle de straatakte Hjem.
Derinde gaar Plejlen paa Loen til Dans,
og Jul springer ud under Froststjerners Glans,
og Karlene flyver om Pigernes Hals
til Helligtrekongernes Vals.

Men Vaaren! nu sprænger den Vinterens Skagl
og »skinner« omkap med en Byge af Hagl.
Det klirrer, det svirrer, det dirrer

af Fløjt og af Trill og af Kagl.
Og Bølgerne vaagner og springer i Takt
for denne Alverden besættende Magt.
Den Dyd, der — hvor dyrt end — var aldrig tilfals,
gi'r Køb for et Kild paa sin Hals.

Fra Gløden af Morgen og Aftens Tagfat,
fra Morild paa Hav, fra Sct. Hans Orm i Krat
det lyser, det lyser, det lyser
Skærsommerens korteste Nat.
Til Skovballet bærer hun Midsommerkrans
og er ikke mere sin egen, men hans.
Fra Taaspids til Aarerne paa hendes Hals
det Ungpigeblod gaar i Vals.

Saa snapper vi Leen, og saa faar den Stryg,
den griber om Kornet i fejende Fyg,
det nejer og svajer og drejer
sig ind i dens Favnetag myg.
Men hør nu det Brus gennem Skovenes Top!
se Blade og Støv hvirvles ned, hvirvles op!
Det raller og koger i Stormenes Hals
for Aaret i Dødningevals.

Naar Dansen fik Ende og Tonerne tav,
og stille vi ligger, hvor Seng de os gav,
min Else, min Else, min Else,
kom da paa Besøg i min Grav.
Vi favner hinanden til Liv og til Sans
og flyr til, hvor Stjerner gaar evig i Dans.
Der faar jeg med Kys paa din Mund, paa din Hals
vor sidste, vor dejligste Vals.

Alle ud i dansende Kæde.

NIELS EBBESEN ene tilbage med Gertrud: Skal vi to ikke ogsaa med over i Skoven?

FRU GERTRUD Vi er ikke unge nok mer.

NIELS EBBESEN Snikkesnak! Saalænge Vuggen ikke er stillet paa Loftet, er vi unge nok.
Jeg er saa glad i Aften, Gertrud, glad for den gode Høst, glad for, at Krigen endnu er gaaet uden om os, og glad for, at du gik med til, vi maatte holde Fest. Er du slet ikke i Humøren, Mor?

FRU GERTRUD Jo, jeg er. Visst er jeg, Niels. Og saa er det alligevel, som om jeg aldrig rigtig kan blive det mere.

NIELS EBBESEN Kan du huske, i gamle Dage, naar du holdt meget af mig, saa trak du mig i Ørene, saadan, opad.

FRU GERTRUD Saadan!

NIELS EBBESEN Ja! netop! hahaha! Det var vel, for at jeg skulde voxe. Men nu hiver du aldrig mer i dem.

FRU GERTRUD Saa er det nok, fordi jeg har opgivet Haabet om at se dig større.

NIELS EBBESEN Kan det ikke nok slaa til, som det er?

FRU GERTRUD Jo. Det kan det. Det siger vi, det kan. Og der kommer *han*. Lad os saa gaa over og lege som de andre, at her er dog en dejlig Skov, og her er ingen Røvere. Ud.

VITINGHOFEN begynder at fløjte en traurig Visestump. Da kommer Ebbe og en Søster til ham løbende ud i Maaneskinnet i Natdragt.

EBBE Tænk, Sidsel hun er rendt med til Kilden.

SØSTEREN Tænk, Vitinghofen, der var slet ingen ved os.

VITINGHOFEN med let Accent: Men løber I her ud i Natten!
I vil da forkøle jer!

SØSTEREN Fortæl os en Historie.

EBBE Eller syng os en af dine raske Viser.

VITINGHOFEN Er I tossede, Unger! Løfter ham i Hovedet. Sætter dem paa hver sit Knæ og rider Ranke med dem.

Prinsessen sad i højen Slot,
for Porten laa en Drage.
Hun længtes ud, hun længtes ud
i baade Aar og Dage.
Og mange vilde hende fri,
en stod og trued længe,
en prøvede med Bøn til Gud,
en anden en med Penge.
Men se, Soldaten, en to tre,
han frygted ej for Pelsen,
han skaffed med sit gode Sværd
den smaa Prinsesse Frelsen.

Og nu skal I til Senge. Nu er jeg Hesten, der galopper ind med Soldaten og Prinsessen. Lad mig saa se, du kan sidde rank som Soldat. Tørner mod Ruth og Barnepigen, der snapper Børnene fra ham og piler ind med dem.

VITINGHOFEN stiller sig i Vejen for Ruth: Jomfru Ruth, hvorfor har jer Haand ikke fundet min en eneste Gang under Dansen?

RUTH vil undvige.

VITINGHOFEN Hvorfor undgaar I mig altid? er det jer Mor, der forlanger det af Jer?

RUTH Hvorfor er I her? hos os?

VITINGHOFEN Det er Ordre. Det har jeg intet over at sige. Men min Optræden her — har I noget at klage over, saa beder jeg, sig mig det!

RUTH Nu vil jeg helst, I lader mig gaa.

VITINGHOFEN Ved I, at det var det allersværeste, I kunde bede mig om? I skulde vide, hvor jeg gaar her i min Ensomhed og trænger til at sludre lidt med nogen — med Jer.

RUTH Men — I er jo vor Fjende, Hr. Vitinghofen?

VITINGHOFEN Ja, det er jeg jo. Jeg er jer Fjende. Men kunde jeg ikke alligevel ogsaa godt derfor være jer Ven?

RUTH Det — det er jeg bange for, jeg ikke forstaar.

VITINGHOFEN Herregud, jeg mener, Livet er dog ikke saa kedeligt ligetil. Vel er jeg jer Fjende, men saa ogsaa noget andet, det modsatte. Forstaar I mig? Griber efter hende. Hun slaar ham. Sl — slaar I mig? Jamen det maa I ogsaa gerne. Den anden Kind ogsaa. Bliv bare ved.

RUTH forskrækket over sig selv: I tog saa haardt. Jeg mente bare — I skal lade mig gaa.

VITINGHOFEN Ja. Saa lader jeg Jer gaa. Hun bliver. Ved I, det er første Gang, I har rakt mig Haanden? — Det var ogsaa en Maade.

RUTH Gjorde det ondt?

VITINGHOFEN Det var mig, der bar mig forkert ad. Jeg giver

min Undskyldning. Men jeg var bange for, I vilde gaa. Og jeg *maa* have snakket med Jer. Husk, jeg er Soldat. En Soldat kan ikke være ledig. Hans Liv er Daad.

RUTH — Daad! Far — jeg — alle vi her vi — hader Krigen.

VITINGHOFEN — De største Sejre, Soldaten vinder, er ikke dem, han vinder i Krigen. Maaske han ikke selv altid kan lide Krigen. Han er ung, han er glad, han er forelsket, han vil gerne leve, og maaske allerede i Morgen er han død og kold.

RUTH — Nej. Nej, I er ikke, Vitinghofen.

VITINGHOFEN — Det ved ingen. Det staar skrevet i Stjernerne. Se, hvor de smiler ned til os.

RUTH — Gør de? Jeg ved ikke. I Aften er jeg bange for Stjernerne.

VITINGHOFEN — Bange for Stjernerne — fy! Hører I ikke, hvad de hvisker: Naar vi skinner ned paa jer, saa er I ikke Holster og Dansker mere, saa er I bare to Mennesker, to Sjæle af Kød og Blod.

RUTH — Jeg hører det nok. Men naar Stjernerne blegner og Solen skinner i Morgen, er vi Holster og Dansker igen.

VITINGHOFEN — Soldaten har ikke Raad til at tænke paa i Morgen. Hans Liv er Bedrift. Han maa bare tænke paa nu, at nu er Livet dejligt, at nu skinner Stjernerne, at nu ligger der en lille Haand i hans, en Drengehaand, der dog er en Piges, den yndigste Piges, han ved.

RUTH Vi maa ikke saadan. Det er ikke rigtigt. Og jeg er saa forfærdelig bange.

VITINGHOFEN Det maa du ikke være. Eller ogsaa — jo, det maa du gerne være. For naar du ved, at jeg holder af dig, naar du ved, vi holder af hinanden, det er da nok værd at være lidt bange for. Ikke?

RUTH Nej, du maa ikke kysse mig. Ikke — endnu.

VITINGHOFEN Nej, det maa jeg ikke. Og derfor gør jeg det. Bare dine Øjne. Ikke mere end dem. Saa, nu tror jeg først, du fik Syn for mig. Og Øreflipperne, dem maa jeg lige have Lov til, de allerkæreste smaa Øreflipper. Saadan. Nu kan du bare høre mig. Nej, ikke Munden, slet ikke Munden. Men Næsetippen. Kan du lugte mig nu? Og saa de to haarde smaa Drengehænder. Jeg skal kysse Følelse i dem, og kysse igen, til de ikke har Følelse for andet end mig.

RUTH Slip mig saa! hører du! slip mig saa!

VITINGHOFEN Saa slipper jeg dig. Bare et Lynkys paa Munden til Slut, nej, lige midt paa Munden. Fra nu af smager hele Verden af mig. Saa har jeg erobret dig. Alle dine 5 Sanser. Hele dig selv. Hvorfor ryster du, lille Pige? Du er da ikke bange mere, vel? Du er da ogsaa lykkelig. Ikke?

RUTH Jeg ved ikke. Det at være saadan bange, mon ikke det er at være lykkelig?

VITINGHOFEN Jeg tror det! Lille dejlige Pige! Drager hende med sig.

Niels Ebbesen træder frem fra Skyggen og ser efter dem.

FRU GERTRUD Hvem var det, der gik?

NIELS EBBESEN Gik der nogen?

FRU GERTRUD Jeg syntes, det var vor holstenske Gæsteven med en eller anden Tøjte. At der mellem vore Folk findes et Pigebarn uden Ære i Livet! Jeg skal faa undersøgt Sagen og tage mig hende for i Morgen.

EN FREMMED MAND ind: Er Niels Ebbesen her?

NIELS EBBESEN Ja.

MANDEN Jeg kommer fra Grev Gerhard. Han er undervejs til din Gaard.

NIELS EBBESEN Her? Kommer Greven her?

MANDEN 500 Ryttere er med ham. Hvor er Hr. von Vitinghofen?

NIELS EBBESEN Hvad vil du, Gertrud?

FRU GERTRUD Det faar du at høre.

MANDEN utaalmodig: Jeg spurgte om Vitinghofen?

NIELS EBBESEN Jeg ved ikke ret — Hvem lader blæse i Hornet?

FRU GERTRUD Jeg.

NIELS EBBESEN Hvad skal det betyde?

FRU GERTRUD At jeg kalder paa Karlene. At de er her strax. Niels, Niels, hvorfor har du ikke Vindebroen i Orden?

NIELS EBBESEN Fordi, selv om den var i Orden, saa skulde den ikke bruges.

VITINGHOFEN Hvad foregaar her?

FRU GERTRUD Ja, hvad foregik der, hvor I kommer fra?

MANDEN Vitinghofen! Endelig! her til mig! hurtig!

FRU GERTRUD Niels, jeg har gemt dit Slagsværd. Skal jeg hente dig det?

NIELS EBBESEN Nej.

FRU GERTRUD Vel. Men vil du ikke, vil jeg. Karle og Mænd, Grev Gerhard kommer med 500 Ryttere. Faa fat i alt, hvad der kan bruges som Vaaben: Forke, Leer, Vedøxer, og stil jer her hos os! Alle gifte Kvinder, gaa til jere Hjem. Pigerne bliver hos os i Bryggerset.

NIELS EBBESEN Gertrud, hvad vil du med vore stakkels Folk? Hvad er det for Blodskyld, du vil tage paa dig? — Hold dog inde med den Blæsen i Hornet der! — Denne ynkelige Bevæbning mod Grevens pansrede Ryttere?
I gode Venner, vi kan intet stille op mod en fuldtrustet Hær. Jeg beder jer: sæt de Sager paa Plads.

FRU GERTRUD I gør det ikke.

DEN GAMLE BONDE Hr. Niels og Fru Gertrud har været os et godt Herskab, stukket Mad til vore Børn og Salve til vore syge og betalt vort Arbejde, hvad det var værd. Jeg tror, ingen her vilde være tilpas med bare at staa og glane, hvis der overgik dem Fortræd.

FOLKENE Det er hørt.

DEN GAMLE BONDE Noget kan vi altid udrette, før de faar Has paa os, og mere kunde vi, havde vi haft

vore Sager. Men dem har Husbond jo selv ladet dem løbe med.

EN UNG MAND Ned med den kullede!

FOLKENE Ja, ja, ned med den kullede!

VITINGHOFEN Maa jeg i al Stilfærdighed meddele — — —

FRU GERTRUD I maa tie nu.

VITINGHOFEN Jamen jeg vil sige, at — —

FRU GERTRUD gør Tegn, Folkene nærmer sig med Forke.

VITINGHOFEN Som I ønsker. Saa tier jeg.

NIELS EBBESEN I Guds Navn da, lad det saa komme, som det maa.

De venter. Hestetramp høres, Fakler svinges. Karlenes Øjne hviler paa Gertrud, der staar urokkelig. Saa raaber

EN TORDENSTEMME Grev Gerhard den Store af Holsten.

Og frem bærer fire Sygepassere en vaklende Baare.

VITINGHOFEN Maaske jeg nu maa tale. Grunden til, at Greven kommer her midt om Natten er, at han paa Rejsen blev pludselig syg, overfaldet af en indvendig Blødning.

OVE HAASE træder frem foran Baaren: Greven er bevidstløs. Greven ligger for Døden. Skaf ham en Seng, skaf Ro.

FOLKENE Dødsseng? en Seng! den kullede er død!

FRU GERTRUD vakler.

NIELS EBBESEN aander op: Gudsketak at — Tak, I gode Mænd, Tak, mine Karle. Jeg er glad, vi blev sparet for, hvad der er mig bittert imod.
Grev Gerhard skal faa al den Pleje, vi evner

at yde. Jeg selv kan ikke tage mig af ham. Jeg forlader strax Gaarden og tager med Hustru og Børn til min Udflyttergaard. Jeg beder dig, min Svoger, betragte Nørreris som din, saa længe Greven er syg, og skaffe ham al behørig Pasning. Enhver gaa rolig til sit.

III.

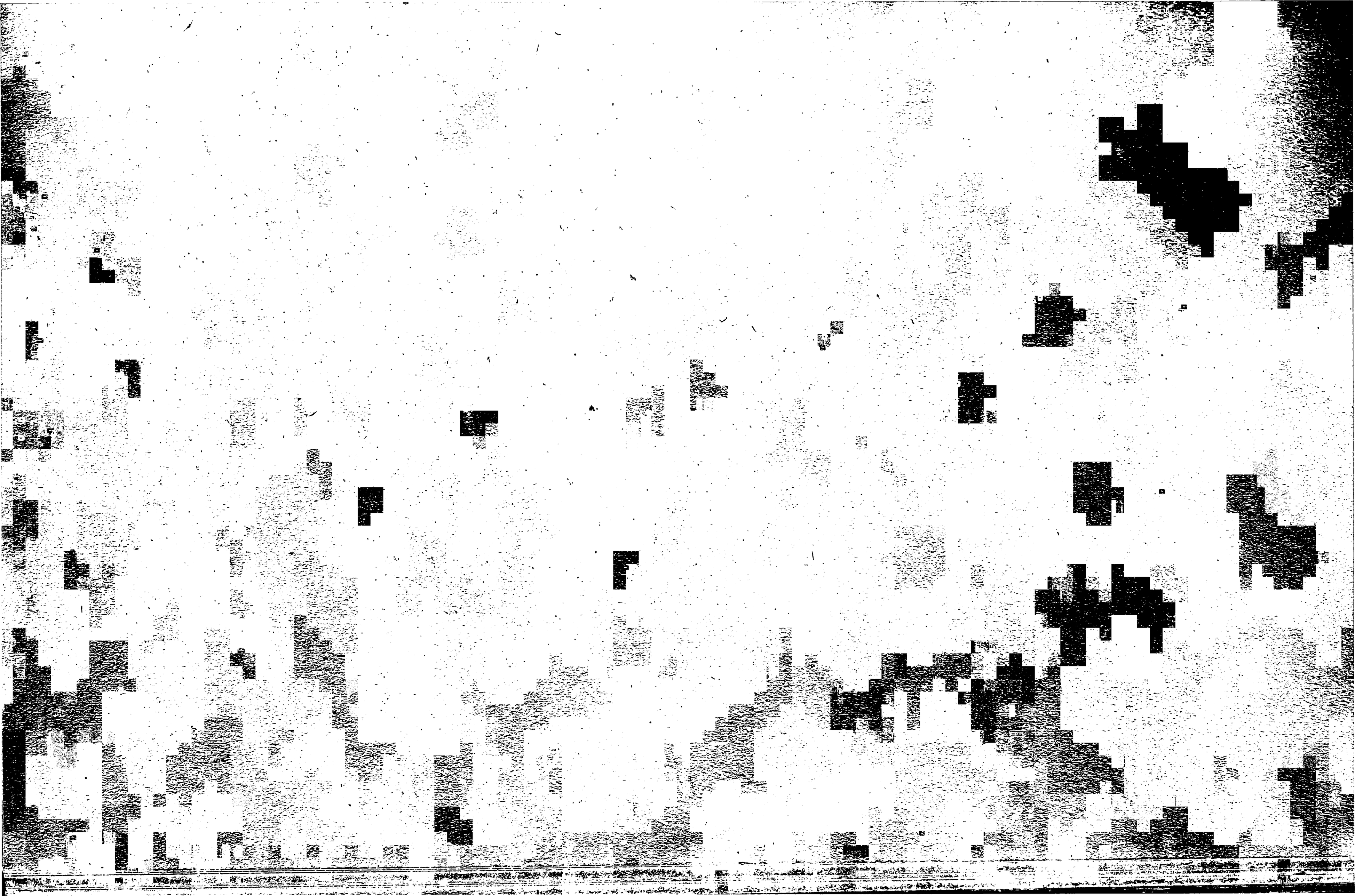

Skummel Stue i Udflyttergaarden. Børnene leger. Fru Gertrud sidder ved et Haandarbejde, Ruth ligesaa.

EBBE — Men det forstaar I, det tager jeg ingen Hensyn til. Jeg hugger Sporerne i Siden paa min fnysende Stridshingst og jager den frem, saa den skummer.

DE SMAA — Og hvad saa?

EBBE — Saa kan alle se, at jeg er en Ridder lige saa flot som Hr. Vitinghofen. Ruth hurtigt ud. Nu samler jeg alle stolte Riddere om mig, for nu gælder det om hele Jordens Erobring.

NIELS EBBESEN er traadt ind: Og naar du er færdig med hele Jordens Erobring, hvad saa mer?

EBBE — Er *du* her?

NIELS EBBESEN — Men jeg vilde meget hellere erobre Mosen derhjemme fra Mosehexen. Jeg vilde dyrke hele Draget op og bygge mange smaa Gaarde og se mange glade Folk hænge i der, hvor der nu bare er surt og dødt.

EBBE — Naa ja. En kan vel ogsaa blive træt af at grave Tørvegrøfter. — Men vi kan selvfølgelig og-

saa lege med Klodserne. Kom saa, I smaa, ind til os selv.

NIELS EBBESEN Ebbe! Forstaar du, Dreng, naar jeg taler ordentlig til dig, saa taler du ordentlig til mig. Husk det! Giver ham en Ørefigen. Drengen ser trodsigt paa ham. Gaar.

Ja, Gertrud, nu længes jeg for Resten hjem igen til Nørreris. Nu er Karlene begyndt at saa derhjemme.

FRU GERTRUD Ja.

NIELS EBBESEN Ak ja. Ja.

FRU GERTRUD samler sit Stramaj og gaar.

NIELS EBBESEN Ja. Det er vel Sengetid snart. Ak ja.

RUTH ind efter sit Haandarbejde.

NIELS EBBESEN Hør engang her, Ruth!

RUTH Ja, Far. Nej, jeg kan ikke. Nej! Ud.

NIELS EBBESEN vil efter hende, men sætter sig og ser ud i Mørket.

RUTH igen ind, rolig: Vilde du mig noget?

NIELS EBBESEN Ruth, tænker du stadig paa ham?

RUTH Paa — paa hvem? Nej.

NIELS EBBESEN Kunde du stadig tænke dig at blive hans Kone?

RUTH Far, hvorfor spørger du? hvorfor gør du noget, du ikke maa?

NIELS EBBESEN Hvis jeg endda vidste, at du blev lykkelig med ham, saa — skønt der var det, jeg hellere vilde — Men nu tror jeg ikke paa nogen Lykke mellem jer to.

RUTH Lykke! aah, Far! tror du ikke nok — hvis man bare rigtig holder af hinanden, betyder det saa saa meget, om man ikke er født lige sammesteds paa Jorden?

NIELS EBBESEN sidder lidt, saa skriger han: Hvad vil du, dine Sønner skal være? Mænd bag Ploven eller Mænd, der gaar ud til Mord?

RUTH Men Far dog!

NIELS EBBESEN meget flov: Du skal faa Lov, Ruth. Jeg vil tale med din Mor.

RUTH Jeg vil ikke have Lov. Og du skal ikke tale med Mor. Jeg vil slet ikke — aah, jeg ved ikke, hvad jeg vil. For vi Mennesker er bare Fisk i et Net. Og hvad kan det nytte at tale med Mor? Hvordan er det, Mor er blevet. Hun gaar og sætter sine Øjne baade paa dig og mig. Hun forlanger noget af os, vi slet ikke er født til, slet ikke har Evner til. Du skal gøre, jeg ved ikke, hvad hun tænker sig, og være Helt, jeg skal give Afkald og være Helgeninde og Martyr. Hvad er hun selv? hvad gør hun selv? Gaar og er sur og — — —

NIELS EBBESEN Stille. Jeg vil ikke høre noget ondt om Mor. Gaa saa ud og hent hende! — Fars Pige! Hun ud.

FRU GERTRUD ind: Det lyder højtideligt. Du vil *tale* med mig!

NIELS EBBESEN Se, Gertrud, se, hvor den skyder, den Rose, du plantede ind. Den lover et Rosenvæld til Sommer, skønt den er flyttet et galt Sted hen.

FRU GERTRUD skubber Planten i Gulvet.

NIELS EBBESEN Hvad gør du?

FRU GERTRUD Anders sidder i Køkkenet og fortæller, at Skanderborg har overgivet sig uden Kamp.

NIELS EBBESEN Har Skanderborg! Ja.

FRU GERTRUD Saa usle er vi Danske nu, at skønt Greven selv ligger syg og magtesløs, frygter vi denne halvdøde Mands Navn saadan, at hans Tropper kan gaa rundt og erobre Landet bare ved Løfter og Trusler. Sparker til Blomsten. Nej, mine Roser skal ikke bære Blomster for Holsterne. Og Barnet — Barnet herinde, engang imellem har jeg Lyst til at gøre det samme ved *det*. Hvad skal jeg føde Børn til de Fremmede for?

NIELS EBBESEN tager hende haardt i Armen: Sæt dig ned. Og vær rolig. Det forlanger jeg. Har jeg sveget dig, Gertrud, siden du er kommet til at se dig saa led paa mig? Har jeg sveget dig paa et eller andet Punkt — og maaske jeg har — saa beder jeg dig om Tilgivelse.

FRU GERTRUD Niels, du har ikke sveget mig. Det er mig selv — det er min egen Skyld. Jeg ved det godt. Du kan ikke gøre for, du ikke er den, jeg digtede dig til at . . . — Jeg var jo saa forelsket — i dit krøllede Haar, dit friske, rødmossede Ansigt, din brede Krop; jeg mente, du var en . . . Jeg vidste ikke, du saadan var . . . Meget talende var du ikke, og naar du sad hen, saa troede jeg, det var Bedrifter, du planlagde . . .

NIELS EBBESEN — og ikke, at det var Forædlingen af en Svinerace, jeg spekulerede paa. Ja, jeg forstaar nok, jeg har skuffet dig, Gertrud. Det er ikke saa

rart for mig at høre; men det er vel strengere for dig, kan jeg tænke.

FRU GERTRUD Skal vi ikke tie med dether! Der er dog for latterligt at flyde hen i Sukke over sin egen Skæbne, i det Øjeblik selve Landet ligger paa Dødslejet.

NIELS EBBESEN Gør det da det?

FRU GERTRUD Jeg fik Brev fra Niels Bugges Mor i Gaar.

NIELS EBBESEN Hun skrev da ikke —?

FRU GERTRUD Hun skrev mest om sine Frugttræer og sine Høns. Men saa stod der en Efterskrift: Min Søn er stadig ved godt Mod trods Grevens Bedring. Men om Natten kan jeg høre gennem Væggen han ligger og stønner: »Vi bliver dem aldrig ledig. Vi bliver dem aldrig ledig.«

NIELS EBBESEN Det gør mig ondt at høre, det gør mig meget ondt. Men Niels Bugge har ikke lært Sejghed af Livet endnu. Han tager fejl.

FRU GERTRUD Hvad bygger du den Tro paa?

NIELS EBBESEN Gertrud, aldrig har vi Bønder som i Aar lagt Mærke til, at Lærkerne synger.

FRU GERTRUD Saa er det maaske Lærkerne, der skal synge Holsterne ud af Landet?

NIELS EBBESEN Ja, jeg tror, Lærkerne skal synge og Bønderne skal pløje Holsterne ud af Landet. Jeg tror det, og Gud hjælpe mig til at blive ved med at tro det.

FRU GERTRUD Niels — jeg kunde — aah!

NIELS EBBESEN Men Gertrud da!

FRU GERTRUD Hvor kan du —! ptøj! Her gaar du selv og ser, hvordan disse Holstere med deres nye Taktik, Ridderlighed og Spøgefuldhed, der hvor de ikke behøver Brutaliteten, vinder Indpas paa Steder, hvor man aldrig havde troet det muligt. Du gaar og ser, at endog vore egne Børn slatner af de fremmedes Gift ...

NIELS EBBESEN Tys! der er nogen her. Jeg hører Skridt.

FRU GERTRUD Ja, lad der komme, hvem der vil.

FADER LORENTS ind: Ah, her er Lys og Varme. Natten er slimet og raa.

FRU GERTRUD Hvad er det? Er I syg, Fader Lorents?

LORENTS Det er jeg. Jeg lider af den eneste Sygdom, der kan bide paa mig, og den bider sjældent, men saa ogsaa helt ind til Rygmarven.

NIELS EBBESEN Hvad er det for en Sygdom?

LORENTS At jeg er ædru.

FRU GERTRUD Jeg skal fly Jer er Krus varmt Øl herind. Ud.

LORENTS Kan *I* skaffe det, saa kan *jeg* drikke det. Vær viss paa det!

NIELS EBBESEN Hvor ser I dog elendig ud!

LORENTS Bi! bi! naar Øllet er nede, saa er jeg oppe igen. — Og den store Gøgeunge er fløjet ud af jer lille Rede i Dag!

NIELS EBBESEN Hvad siger I?

LORENTS I ved det ikke? Har Vitinghofen ikke været her endnu?

NIELS EBBESEN Har Greven forladt Nørreris?

LORENTS Vent lidt! Lad mig varme mig lidt. Jeg kan ikke tale. Halsen er frosset til paa mig. Ah, der er Øllet. Ah! Ah! Ah! nu kommer det! Nu skal I faa novum ex Africa. Narrata refero. Jo, ser I, i Forgaars strax efter Messen . . .

NIELS EBBESEN Ho!

LORENTS Gudfrygtig er han som bare Fanden. Le ikke af *det*. Det er Storforbrydere altid. De har saa grov en Byrde af Misgerninger, at ingen Menneskeryg kan bære den. Derfor anskaffer de sig en Gud at læsse den paa. Skaal!

NIELS EBBESEN Jeg vil sætte Pris paa, om I uden al Fabuleren vil berette mig, hvad der er sket.

LORENTS Sket? Ingenting. Bare det, at hvis nogen i Dag tilbyder mig Danmarks Rige for en Toskilling, saa svarer jeg: »Skidt! jeg giver 1/2.« Og saa har jeg endda forkøbt mig.

NIELS EBBESEN Hvor er han da nu?

LORENTS I Randers, min kære, og rask nok til, at i næste Uge begynder han Felttoget, Sygdommen afbrød ham i. Danmark inddeles i to Kategorier, den, der bliver en rygende Askehob, og den, der slikker hans Rumpe.

NIELS EBBESEN Det er dog sagt mig, at flere af hans Lejetropper er stukket af under hans Sygdom.

LORENTS Tropper kan han skaffe sig, saa mange han vil.

NIELS EBBESEN Hvordan?

LORENTS Ja, nu f. Ex. alt vaabenført Mandskab fra Nørreris er beordret at møde i Randers. Det

tæller altsammen, ikke sandt? Her er nok faldet en Blomst paa Gulvet.

NIELS EBBESEN — At møde — mine Folk — hvad skal de der?

LORENTS — Ja, kan han skaffe Kyllingesteg og Jordbær saa tidligt paa Aaret, saa skal de vel sagtens trakteres med det. Han er jo saadan en naadig og gæstmild Natur.

NIELS EBBESEN — Hvad er det for Ulykkesbudskaber, I vælter ud over mig?

LORENTS — Ulykke — naa ja. Tak I jer Gud, at I ikke selv skal møde i Randers!

NIELS EBBESEN — Ja, det er jo i hvert Fald et Lyspunkt. Men mine Folk derhjemme — kan han tænke paa at indrullere dem i sin Hær? Kan han tænke paa at tvinge dem til at bære Vaaben paa deres egne? — Nej. Nej!

LORENTS — Hvad vil I?

NIELS EBBESEN — Jeg maa hjem og tale med dem. Jeg maa ride strax.

LORENTS — Det vil jeg meget fraraade Jer.

NIELS EBBESEN — Hvad skal det sige?

LORENTS — De er vrede paa Jer, Niels Ebbesen.

NIELS EBBESEN — Vrede? Paa mig?

LORENTS — Fordi I har frataget dem deres Vaaben.

NIELS EBBESEN — Hvad skulde de med Vaaben? Lade sig hugge ned til ingen Nytte?

LORENTS — Nu skal de til Randers og lade sig hugge ned til Nytte for Greven.

NIELS EBBESEN Jamen hvad gør de, hvad siger de, hvad vil de?

LORENTS Jeg har været hos dem og prøvet at trøste dem. De tør ikke andet end lystre. De ved, at de færreste kommer tilbage, og de, der kommer tilbage, mangler Lemmer og Ansigt og Sjæl. Vrag og Ulve er Landets Fremtid. Ja, det er en interessant Tid, vi lever i. Der sker da noget. Man keder sig i hvert Fald ikke.

NIELS EBBESEN Hvad er I for et Menneske? hvorfor sidder I der ved Ilden og hygger Jer ved at remse al den Elendighed op?

LORENTS Kan I ikke lide, jeg savler lidt Slim paa Jer, Hr. Niels? Synes I, I er bedre værd? Saadant et Mandfolk som Jer har Vorherre skabt til en Stridshandske, og saa har I selv lavet Jer om til en Vante. Al jer Palaver om Fred. I har været saa fredsæl, at jeg tit har tænkt: den Mand har Englefjer paa Hjernen. Nu ser I selv, at med jer Skikkelighed har I forraadt alt det, I just vilde frede om, og bragt os derhen, hvor I nødigst vilde.

NIELS EBBESEN Kunde *jeg* have slaaet Grev Gerhard?

LORENTS Nej, men I kunde give et Exempel. Naar een Mand rejser sig, saa rejser flere sig. Til sidst staar de alle op. Lad ham rykke frem mod Ribe og indtage Ribe, med svære Tab gaa til Kolding og kæmpe sig Staden til, trænge sig frem til Skanderborg, lægge sig foran Aarhus og blodigt storme den, slæbe sig op til Randers og ogsaa naa derind — saa har han forblødt sig, færdig, skovl Jord paa *ham!* Ikke I, men

jert Exempel kunde have besejret den Onde. Men det har Fanden, har det, og derfor er det, jeg spytter paa Jer.

NIELS EBBESEN Har *I* Raad til at spytte?

LORENTS Hvad kender I til mig? tror I, jeg har en vaagen Time i Døgnet, jeg ikke spytter paa mig selv? over at jeg ikke forlængst har krængt denne sorte Narredragt af mig og i Stedet er trukket i ærlig Rustning. — — Jeg var ung Præst, da Gerhard første Gang gik op gennem Jylland. Hvor jeg kom, laa Børn døde af Sult og Forladthed, kravlede Kvinder nedtrampet af Heste, vrælede og bandede lemlæstede Mænd. Og alle disse Ofre forgæves. Uretten gik fra Sejr til Sejr. — Jeg skulde rundt med Hostien og Trøstens Ord om Guds Kærlighed. Gud! Kærlighed! — Jeg var ung og hudløs, hvordan skulde jeg holde ud? Jo, for Satan var ogsaa til i andet end Mord og Brand. Han gemte sig i Ølankrene og kom rislende ud som en Kilde med Fred og Glemsel. Men de andre Præster saa ondt til mig, og Biskoppen truede mig, disse renlivede Sandhedstjenere, der krøb for den Onde »Eders Naade«, »Eders Naade«! og talte med dobbelte Tunger. Og naar jeg stod for Alteret, frygtede jeg for Retten af den Gud, jeg kun havde set fra Vrangen, frygtede i min egen Synd og i min Kirkes Nedværdigelse.

En Aften, jeg vendte mig om — hvem saa jeg dernede i min Landsbykirke? der sad Han selv med sin Stab paa forreste Bænk. Og med eet fyldte Guds Aand mig. Jeg rankede mig foran

Alteret, saa godt jeg kunde det, paa mine slatne Ben, med min øllede Vom. Jeg følte, at nu, i dette Nu, var jeg, Fyldebukken, midt mellem alle Landets dydige Præster ene værdig til at staa i Guds Tempel. Saa tog jeg til Orde, og tordnende ned i Kirken raabte jeg alle Guds Forbandelser over den, der med Løgn og Blod ophøjer sig selv og forarger de Smaa og gør sig selv til Gud. Jeg rystede mine knyttede Næver og raabte: »Over ham, Spotteren, Gudsforagteren, den evige Straf og Vrede.«

Saa vaklede jeg om bag Alteret og ventede paa rystende Ben. Men stærk i Aanden. Lykkelig. Mit Liv havde faaet Mening. For denne ene halve Times Skyld var jeg undfanget i snavset Lyst, født af begærlig Armod, uddannet i Aandløshed og Nonsens og slæbt gennem Uhumskhed og Kval. Jeg hørte hans Skridt, han nøjedes ikke med at sende Krigsfolk om efter mig, han kom selv, og jeg følte et Smil om min Mund. Saa stod han der, satte sine ulmende Øjne paa mig og sagde: »Han taler godt; det var opbyggeligt igen at høre Sandheden have sit fulde Mæle«. Og nikkede og gik.

Og der stod jeg. Saa mægtig er altsaa Løgnen, at selv Sandheden har den Raad til at skulderklappe og lade løbe frit omkring.

NIELS EBBESEN Og hvad saa?

LORENTS Saa ikke mere. Saa var der lybsk Øl og Tøse igen.

NIELS EBBESEN I siger, I har engang oplevet, vi gjorde Modstand. Og da saa I kun Djævelen omkring jer.

LORENTS Da saa jeg ham i Ulveskind. Nu ser jeg ham i Faareklæder. Lige prægtig uimodstaaelig. Nuvelda — Djævelens Skaal.

NIELS EBBESEN I talte til ham! I talte til ham. Men talte I rigtigt til ham?

LORENTS Nej. For jeg talte med Tungen her. Og der er kun een Tunge, hvis Sprog han forstaar. Og det er Sværdets. Og det er for sent nu. Gud naade os arme, det er i al Evighed blevet for sent.

NIELS EBBESEN Jeg tror ikke . . .

LORENTS Hvad tror I ikke?

NIELS EBBESEN Jeg tror ikke, jeg lader mine Folk rejse til Randers.

LORENTS Haha, naa ikke! *hvor* lader I dem saa rejse hen?

NIELS EBBESEN Jeg — jeg tager selv derind.

LORENTS I?

NIELS EBBESEN *Jeg* vil prøve at tale med ham.

LORENTS Jasaa! Hahaha!

NIELS EBBESEN Og hvis I har Ret — hvis det viser sig, at han slet ikke forstaar — —

LORENTS hans Latter dør, da han ser paa Manden: Hvad — hvad saa?

NIELS EBBESEN ser til Siden.

LORENTS Menneske, hvad er det, I tænker paa?

NIELS EBBESEN svarer ikke.

LORENTS tørrer den kolde Sved af Panden.

NIELS EBBESEN Ja.

LORENTS Niels Ebbesen, saadan noget lader sig ikke gøre mer. Det var bare i det gamle Testamente — — i gamle Røverbøger. Nej, nej! Og hvordan vil I gøre det? Han tager ikke imod Jer. Bevæbnet lukker han Jer aldrig ind.

NIELS EBBESEN Ja.

LORENTS Hr. Niels, før I beslutter det, beder jeg Jer at betænke — — —

NIELS EBBESEN Jeg *har* besluttet det.

LORENTS Jasaa. Ja. Jasaa.

NIELS EBBESEN Man gaar jo og venter, Frugten skal falde ned af sig selv. Og nu han blev syg, nu tænkte jeg — — — men det varer for længe med at vente og vente. Nu faar vi ryste Træet. — Hvad er det? Spøger det her?

Døren er gledet op. Som et Tog af Skygger kommer hans Folk ind fra Mørket. Nogle Kvinder er med, ingen græder og ingen taler. Heller ikke Niels Ebbesen ved noget at sige. Der opstaar en Stilhed af Fortvivlelse og Smerte.

DEN GAMLE BONDE træder endelig frem: Ja, Hr. Niels, vi vilde bare — vi kommer bare for at — —

Gaar i Staa. Da begynder et Par Kvinder at hulke og kærtegne deres Mænd.

EN KARL træder resolut frem: Farvel, Husbond.

NIELS EBBESEN Drenge, hør her! Tag hjem og bliv i jere Huse i Nat. Jeg rider selv til Greven.

FOLKENE Til Greven? Husbond? Alene?

DEN GAMLE Har han sendt Bud efter dig?

NIELS EBBESEN Nej, Troels, jeg kommer ubuden.

KARLEN Saa følger vi Husbond.

NIELS EBBESEN Nej, nej!

RAAB Vi følger Husbond alle Mand.

DEN GAMLE Men vi har jo ingen Vaaben.

LORENTS Ingen Vaaben! Hvad er det med Troels? Saa fed en Løgn af saa maver en Gump! Kan du huske Lugen bag Alteret i Foldby Kirke?

DEN GAMLE Der hvor I gemmer jert lybske Øl?

LORENTS Rigtigt. Der er mine Ølankre. Og bag ved dem er der Øxer og Spyd og Sværd, saa mange I vil.

ALLE Vaaben! Vaaben! Leve Lorents! Leve Fader Lorents, leve grimme, tykke, gode Lorents!

FRU GERTRUD ind: Hvad er det for Stimmel og Raab?

NIELS EBBESEN Gaa ind, Gertrud! her er ikke Sted for en Kvinde nu. Siden! Siden!

FRU GERTRUD ser forundret paa ham, — ud.

NIELS EBBESEN Drenge, kun den, der har Hu for Færden, maa følge!

DEN GAMLE Alle, der vil med Husbond, gaar et Skridt frem. Alle frem.

NIELS EBBESEN Som I vil da! Godt! Saa af Sted! Vi samles ved Foldby Kirke. Folkene hurtigt ud.

LORENTS Niels, jeg vil med.

NIELS EBBESEN Nej!

LORENTS Du skal give mig Lov.

NIELS EBBESEN Nej, du skal blive her. Du skal finde paa et eller andet at sige til Gertrud. Hun maa ikke

vide noget, for mange Tings Skyld, før det er uundgaaeligt. Og skulde det falde saadan og saadan ud med mig, saa skal du hilse hende og sige, at fra jeg saa hende første Gang og til sidste, var hun mig kær. Saa skal du kysse Børnene fra mig et for et og sige til dem, at deres Fader gjorde det for — ja, du kan sige: Danmarks Skyld, det maa undskylde mig, hvis det var forkert. Og saa skal du hilse Aaen og Engen, de brogede Kvier med de fromme Øjne, Hestene med de fromme Munde og alle — naa, det maa være nok. Du skal hilse det hele — ja.

LORENTS Er du bange, Niels?

NIELS EBBESEN Ja, jeg er bange.

LORENTS For at dø?

NIELS EBBESEN Det ogsaa. Og bange for, det er forkert, det, jeg gør, og bange for, jeg ikke faar gjort det. Ja, jeg er bange.

LORENTS gemmer Øjnene. Jeg har Hostien hos mig.

NIELS EBBESEN Hvad betyder det at gaa til Alters?

LORENTS Det ved jeg ikke. Det er der ingen, der ved. Det er en Hemmelighed, lad os kalde den, at Kristus besøger vort Hjerte.

NIELS EBBESEN Men Kristus var jo ingen Voldsgerningens Mand?

LORENTS Nej, først lider han og tier. Siden kommer han som Dommer med Retfærdighedens Sværd i sin Haand.

NIELS EBBESEN Og hvornaar kommer han?

LORENTS Hvergang Maalet er fuldt.

NIELS EBBESEN Fører han selv Sværdet?

LORENTS Nej.

NIELS EBBESEN Hvem gør det da?

LORENTS Den, han rækker det til.

NIELS EBBESEN Hvem rækker han det til?

LORENTS Syndfri er ingen. Men han rækker det til den enfoldige og rene af Hjertet.

NIELS EBBESEN Tror du selv paa den hellige Nadver, Lorents?

LORENTS Jeg! Jeg tror paa Kvindfolk og Druk. Hvad kommer det den Sag ved?

NIELS EBBESEN Om Forladelse! jeg skulde ikke have spurgt. Saa tilgiv mig da, Bror Lorents, tilgiv mig alle mine Synder, dem, jeg har begaaet, dem, jeg skal begaa. Og ræk mig saa det Hellige uden Ord. Knæler. Lorents rækker ham Hostien.

LORENTS Er du bange endnu, Niels?

NIELS EBBESEN Nu kan jeg, hvad jeg skal. Levvel. Ud.

LORENTS løber op og ned, slider i Kjolen: For Djævelen ogsaa! for Djævelen da! Kaster sig pludselig ned. Værdige Guds Mor, vær hos ham, der han rider! Retfærdige Guds Søn, træd ham nær, naar det gælder. — — —

VITINGHOFEN Undskyld, fromme Fader, at jeg forstyrrer Jer i Bønnen! Jeg troede, det var Jer, der red forbi mig i Mørket og ikke svarede paa mit Raab.

Hvor skulde Hr. Niels hen paa den Tid og med den Fart?

LORENTS Ja! se-e! han-n — —

VITINGHOFEN Hurtigt! Og ingen Udflugter! det er Alvor, dette her.

LORENTS Ss! ikke saa højt! Fru Gertrud maa ikke vide det.

VITINGHOFEN Umuligt. Niels Ebbesen ikke saa meget som snyder Næse uden at skrifte det for sin Hustru først. Hvor skulde han hen? Er det Niels Bugge, det gælder?

LORENTS Kan I bevare en Hemmelighed?

VITINGHOFEN Skynd Jer nu?

LORENTS Jo, ser I — ss — ser I, han er redet ad Silkeborg til, sydpaa, sydpaa, der har han nemlig — ja, hvem skulde tro det, men det er det, jeg altid har sagt: Sku aldrig Hanen paa Kammen; de, der ingen Kam har, er de allerværste — altsaa: Dydsmønsteret og Ægtefælleexemplariet Niels Ebbesen har i Silkeborg alt ved den blanke Sø 4 Børn med en Frille, der venter uanstændige Gebærder det femte i Nat.

VITINGHOFEN I vurderer Situationen fejl, Fader Lorents, og det maa man bøde for. Det er ikke Skænkestue her, men Valplads. — Steinisch! sæt Huset under Bevogtning! lad ingen herind til os! Franz! Kunz! bind ham! Skruerne paa!

LORENTS Binde mig? Er I fra Samling? Ved I ikke, jeg er en gejstlig Mand?

Saa er han væltet om paa Gulvet og har Tommelskruer paa.

VITINGHOFEN Altsaa, Fader Lorents, hvor agter Niels Ebbesen sig hen?

LORENTS Saa længe I distraherer mig med de Fingertutter, kan jeg ikke samle Tankerne til ordentlig Besked.

VITINGHOFEN Drej haardt og hurtigt!

LORENTS Au!

VITINGHOFEN Naa?

LORENTS Jeg ved det ikke.

VITINGHOFEN Drej.

LORENTS Au, au.

VITINGHOFEN Naa?

LORENTS Jeg ved det ikke.

VITINGHOFEN Igen.

LORENTS Au — au! Aah!

VITINGHOFEN Altsaa?

LORENTS Jeg ved — ved det ikke.

VITINGHOFEN Engang til. Dobbelt rundt.

LORENTS Aah, nej, nej!

VITINGHOFEN Nu ved I det?

LORENTS Nej, nej, jeg siger Jer, jeg ved det ikke.

VITINGHOFEN Sværg ved den treenige Gud, at du ikke ved det.

LORENTS Jeg sværger ved den treenige Gud —

VITINGHOFEN At du ikke ved det.

LORENTS At jeg ikke ved det.

VITINGHOFEN Sværg ved din Sjæls evige Salighed.

LORENTS Jeg sværger ved min Sjæls Salighed.

VITINGHOFEN Sværg, at du ønsker dig Helvedes Pine, hvis du ved det.

KUNZ Han er besvimet, Herre.

VITINGHOFEN Saa stænk Draaber paa ham. Vi *maa* have Sandheden frem. Jeg tør ikke andet.

KUNZ Nu har vi ham tilbage.

VITINGHOFEN Drej saa.

LORENTS Aah! Jeg — ved — det — ikke — jeg — ved — det — ikke — ikke — ikke — ikke — —

RUTH bryder ind i Kamp med en Soldat: Hvad er det, der sker herinde? Fader Lorents, Fader Lorents!

VITINGHOFEN Løs ham!

RUTH Og dig — dig har jeg tilbedt. Og du har fortalt mig, at Krigerens Liv er Daad og Bedrift.

VITINGHOFEN Ruth, du forstaar ikke. Maaske staar min Herres Liv paa Spil. — I Krigen gælder andre Maal end ellers.

RUTH En Helt troede jeg du var — og saa ser jeg, du er en Rakkerhund.

VITINGHOFEN Af Sted! Vi prøver til Randers! Og kommer jeg først, og træffer jeg ham paa Stimandsfærd der, saa — Ud.

RUTH — Fader Lorents! lille Fader Lorents dog!

Hun kysser de lemlæstede Hænder.

LORENTS — Saa du, han var herinde?

RUTH — Ja, men nu er han væk, redet langt væk. I skal ikke være bange mer.

LORENTS — Det var anden Gang i mit Liv, i mit usle, mislykkede Liv. Aah, sikke en Lykke og Ære!

IV.

Dyb Nat.

En sovendes Vejrdrag, haarde Stød, som om en ubøjelig Vilje erobrer Livet ved hvert nyt Aandefang.

EN TJENER ind med Lys: Herre!

GREV GERT Nej!

EN TJENER Det er Messetid, Herre.

GERT Ja. Ja. Jeg er vaagen.

Han rejser sig, en utidig, gabende, endnu efter Sygdommen noget sammenfalden Mand; han sidder paa Sengekanten og kradser de haarede, tynde Ben.

Sent blev det, før man faldt i Søvn. Denne Hesteklapren i Gaderne, nu man atter var vant til landlig Fred! Sagen skal undersøges.

En Tjener hjælper ham i Tøjet. Saa bæres Husalteret ind, omgivet af Præster og Riddere, blandt disse Ove Haase og Ryttergeneral von Döbelin. Grev Gert knæler paa det bare Gulv. Præsterne synger et latinsk Vers. Altret bæres atter ud. Alle vil følge, bukkende for Grev Gert, men ved en 3—4 Herrer slaar han op med Haanden, og de venter saa.

Sprang han ikke over i Bønnen?

BISPEN Nej, Eders Naade, vi bevarede nøjagtig det foreskrevne Ritual.

GERT Naa saa! den forekom mig vel kort. Man skal ikke snyde Gud. Alle andre. Men ikke ham. — v. Döbelin!

GENERALEN Eders Naade!

GERT Jeg har hørt Ridt paa Gaden efter Midnat. Mener ogsaa at have hørt Kvindehyl. Sagen skal undersøges.

GENERALEN Skal ske, Eders Naade!

GERT Hængning.

GENERALEN Javel, Eders Naade!

GERT Der skal være Stilhed, der hvor jeg er.

GENERALEN Selvsagt, Eders Naade.

OVE HAASE Flytningen er bekommet Eders Naade vel?

GERT Jeg er fuldkommen rask. Det var der ingen her, der troede, mine kære Mænd. Jo, en. Jeg selv. Jeg var ikke færdig med mit Arbejde. Derfor vidste jeg, det var umuligt, jeg kunde dø.

Og hvad er saa mit Arbejde? Jeg skal sige jer det. At grundlægge et Rige paa Barmhjertighed, Retfærdighed og Fred. Jeg er den barmhjertige, for jeg gør Ende paa det, der ikke duer. Jeg er den retfærdige, for jeg tilkender den Stærke Sejren. Jeg er selve Freden, for den er kun mulig, hvor een hersker og alle adlyder stumt og blindt. Herrerne bukker.

FANGEFOGEDEN ind: Passer det Eders Naade nu?

GERT

Ja, før ham ind.
I Herrer, det er Niels Bugge. Vi gav ham frit Lejde, og han kom. Saa stor en Dumhed gør man ikke gratis. Jeg har i Aftes truffet Beslutning om hans Skæbne. General v. Döbelin, vil I meddele ham den!

GENERALEN

Et Æreshverv, Eders Naade.

OVE HAASE

Truffet Beslutning? Vil det sige —? I vil — I vil . . .?

GERT

Ja.

OVE HAASE

Eders Naade, han er Landets fornemste Æt.

GERT

Netop derfor. Dette Folk af Svæklinge vover ikke at byde mig aaben Trods. Men tie og vende mig om ikke Ryg, saa dog Skulder . . . Jeg skal lære dem bedre Skik. Naar jeg knækker den ene Nakke, bøjer jeg Hundreder.

OVE HAASE

Og alligevel, Eders Naade . . .

GERT

Alligevel, Ove Haase? — Aha! en Tanke! *I* kan meddele ham hans Dom.

OVE HAASE

Jeg?

GERT

Netop. Det vil være af ganske særlig Virkning. Ved Daggry vil det ske. For Præst er der sørget. Mere er der ikke. Vis saa jer Troskab, Hr. Haase. Sætter sig.

OVE HAASE

Som Eders Naade befaler.

NIELS BUGGE

føres ind.

OVE HAASE

Niels Bugge, det er mig paalagt — det er ordnet saadan, at har I noget at melde Hans

Naade, er det Jer tilladt at forelægge det gennem mig.

NIELS BUGGE — Jeg kom her i Tillid til jert Lejde. Jeg har intet at sige Jer, saa længe jeg staar bundet af jere Løgne om mine Haandled.

OVE HAASE — I har ikke Raad til store Ord. Jer Færd har medført de alvorligste Følger for vort Folk og Land. I har rejst rundt og lagt Gift for den Mand, der er vort Riges eneste Frelse. Den Død, I har villet over ham, den henter I nu Jer selv med Rette.

NIELS BUGGE — Den Død! hvad mener I? Død?

OVE HAASE — Det er mig overgivet at forkynde Jer — at I skal — at der er truffet — at nu til Morgen —

NIELS BUGGE — Vil I —? Vil I —? Herre Greve, nej. I gav mig frit Lejde. Jeg er ung. Ogsaa jeg har et Kald at røgte. Livet! Livet! I kan ikke tage Livet fra mig. Husk, hvor ung jeg er. Jeg har ikke haft det endnu.

OVE HAASE — Der er sørget for Præst til jert Skriftemaal.

NIELS BUGGE — Til mit Skriftemaal? hvad har jeg at skrifte? Og dog — jo, min Sag og mit Folks: at vi tror for godt; at vi raver for længe. Var det gaaet, som jeg vilde, stod jeg foran Jer med andet Jern i mine Hænder end jeres Lænker her.

GERT — gør en utaalmodig Gestus

NIELS BUGGE — Ove Haase, I er i Strid med Niels Ebbesen. Der var en Hilsen til ham, som jeg gerne vilde ... Nej, fy, ingen Hilsen med Jer! I boltrer

Jer i jert Fædrelands Skam. I er blevet stor af dets Ulykke. Der staar Stank af Aadsel ud fra Jer. Snart gnaver I ogsaa i mit.

GERT Før Hr. Niels Bugge ud!

NIELS BUGGE Jeg behøver ikke at føres. *Skal* jeg dø, *kan* jeg. Det er bare saa tungt — jeg føler det som ikke blot min Død, men hele mit Folks. Nej, nej. Jeg vil tro paa et Under. Jeg fik ikke tjent mit Land, som jeg vilde, med mit Liv. Maaske kan jeg det nu med min Død.

Gaar. General von Döbelin følger efter.

GERT Det styrker mig, dette her. Af Mænds Blod skal Mænd leve. Jeg føler mig ung igen. Et Opvæld af skjulte Kræfter gennem Legem og Sjæl. Daad ligger foran mig. Erobring paa Erobring. Verden skal skrige i Krampe og vakle i Blod, til den stille lægger sig lydig i mine Hænder. — — Hvad er det for en forvorpen Uro paa Gaden? Stilhed dernede som i en Grav.

EN STEMME nedefra: Der er ridende Bud til Eders Naade.

GERT Hvem er det?

EN ANDEN STEMME nedefra: Jeg melder, at eders Tropper er rykket ind i Ribe, og at Kolding er brændt.

GERT Ser vi det! Gode Nyheder! Kom herop, brave Mand! Luk ham ind. Der ser I, I Herrer, alting føjer sig for mig. Farer vi haardt nok frem, naar vi Sverrig før Høst. Det er godt. Det er udmærket godt. — Hvem er I?

NIELS EBBESEN ind med 2 Mand: Jeg er Niels Ebbesen. Man

vilde ikke lade mig ind. Jeg beder Jer undskylde, at jeg benyttede mig af en Spøg.

GERT

Aha! saa du er Niels Ebbesen. Jeg ved, hvad du kommer for. For Almisse, for at tigge dig dine Folk fri. Jeg svarer dig: de skal stilles paa de farligste Poster; ikke en skal slippe levende hjem; du skal leve og se; ene af den Grund hænger jeg dig ikke i Galgen. For ellers —

NIELS EBBESEN

Hr. Greve, Tyve og Skælme kan I — —

GERT

Jeg er ikke vant til at afbrydes. Ser du, Niels Ebbesen, du er i mine Øjne Mønsteret paa dit Folk. I beherskes af denne svinske Tankegang, at alting kan gaa af sig selv. I vil klare jer ved at gaa udenom, ved at holde jer udenfor, I afskyr Kamp for det store, men er lystne nok til Kiv i det smaa, uden Sammenhold, uden Alvor, madkære, selvglade — intet Folk i Verden er mere modsat mig og mit. I har duet engang, men det var bespotteligt, om I af den Grund fik Lov at beholde det skønne Land, I forlængst har vist jer uværdige til. Nævn mig een virkelig Vilje, peg paa een dristig Daad. Nej; I er forbi. Gud har lagt det i mine Hænder at kaste jer Grav.

NIELS EBBESEN

stønnende af Vrede: Med hvad Ret gør I, en Fremmed, Jer til Dommer over vort Folk?

GERT

Med den Ret, at jeg har betvunget jer. Den, der sejrer, har Ret.

NIELS EBBESEN

Nuvel — I bad om en dristig Daad . . .

GERT

Og det er den, du dukker op for at vise mig! Jo, jeg saa nok, da du tren ind, hvordan den onde Samvittighed i dine Faareøjne skelede hen til mit Hovedgærde, hvor de har fortalt dig, mit Sværd har sin Plads. Mig, Grev Gerhard af Holsten, mig, i hvem Gud bor, vilde du, Niels Ebbesen Dansker, liste dig op og give Døden. Haa, jeg maa le. Se saa her! her sidder jeg vaabenløs, kun i Natdragt, og der er mit Sværd, saa tag det, tag det, tag det, vis os din Daad.

NIELS EBBESEN trækker et kort Slagsværd frem fra Kappen: Jeg behøver ikke at laane. Jeg har mit eget!

GERT

Hvad er det? Har jeg ikke forbudt —? Hvordan kommer en Mand med Vaaben herind? Ud med ham!

HAASE

Niels, skynd dig herfra!

NIELS EBBESEN

Bland dig ikke i vor Sag, Ove. Vi er i Slægt, du og jeg.

HAASE griber Gerts Sværd: Men han er min Herre. Anfalder ham.

NIELS EBBESEN værger for sig: Saa gaa da din Herres Vej. Hugger ham ned. Herhid, mine Karle! for nu maa det ske.

PRÆSTER OG RIDDERE De er flere. Til Vaaben! Til Flugt! Alle ud.

GERT har søgt at gribe Sværdet fra den døde Haase; det mislykkes: Niels Ebbesen! Man kan ikke —! Det er Stimandsvis. Du baader ikke din Sag ved det. For dig selv bliver det Stejle og Hjul.

NIELS EBBESEN gaar frem imod ham.

GERT Se ikke paa mig med de Ulveøjne. Der kan mægles. Lad Niels Bugge mægle imellem os. Betænk, jeg er fremmed og syg og værgeløs. Med hvad Ret — — —

NIELS EBBESEN løfter Sværdet: Retten har den, der sejrer.

VITINGHOFEN Jeg kommer. Eders Naade, hold ud. Nu er jeg her.

GERT Vitinghofen! Gud være lovet. Stik ham! bagfra! stik!

Niels Ebbesens Mænd hugger Vitinghofen ned.

Niels Ebbesen, jeg rejser fra Danmark i Morgen.

NIELS EBBESEN Nej, I faar undskylde mig, men — I rejser fra Danmark nu.

EN AF NIELS EBBESENS KARLE Husbond, de lader Trommerne gaa.

EN ANDEN Men Trappen er endnu fri.

NIELS EBBESEN Ja, ja, jeg kommer, jeg kommer.

De river ham med sig ud.

GERT Det var bare en Rift. Det betyder ikke.
Tak, Herre! jeg vidste, du skærmer mig.
Hvorfor bliver her saa mørkt? Hvorfor kommer ingen til Hjælp?
Ikke ene i Mørket.
Hjælp! hjælp! hjælp!
Bare en Rift.
Hahaha, den Nar! tro, han kan udslette mig!
Mig kan ingen dræbe. Jeg er evig — evig som Mørket — dette Mørke, jeg synker i . . .

V.

Det lysner.

Men endnu er det mørkt. I Taagen høres Vaabenklirren og Hestetramp.

RAAB — Danskerne er efter os! flygt, flygt! Jamen de er kun en Haandfuld. Snak, der var Tusindvis! flygt! flygt! Der bliver lidt efter lidt Stilhed.

RUTH — Mor, lad os sætte os lidt og hvile. Du kan ikke længere.

FRU GERTRUD — Jeg? hvad betyder jeg. Jo værre det gaar mig, des bedre. Jeg vil videre. Jeg vil finde ham.

LORENTS — Vi aner jo ikke mer, hvor vi er i denne taagede Nat. Maaske vi fjerner os fra ham. Lad os standse og vente paa Morgen.

FRU GERTRUD — Jeg har ventet hele mit Liv. Nu kan jeg ikke mer med den Venten. Videre! Videre! Finde hans Lig, før de skænder det.

RUTH — Ti stille, Mor. Jeg kan ikke taale at høre dig sige det. Far er ikke død. Hvor ved du det fra?

FRU GERTRUD — Han og hans Haandfuld Bønder mod Greven og hele hans Hær! Afsind! Afsind! Og Skylden er min. Det er mig, der har ægget og tirret ham. Aah, om jeg kunde finde hans Lig, bare bede hans Lig om Tilgivelse.

RUTH — Far er ikke død. Han maa ikke være det. Hvis Vitinghofen er naaet frem, hvis det er ham, der har gjort det, jeg mister Forstanden af Sorg og af Skam.

LORENTS — Stands nu med den Jamren. Niels Ebbesen er ikke død.

FRU GERTRUD — Hvor ved I det fra? I lyver jo.

LORENTS — Og selv om han er, saa burde I kvæle jer Sorg i Stolthed. Han faldt jo paa Ærens Mark.

FRU GERTRUD — Begynder nu ogsaa I med Fraser?

LORENTS — Vel gør jeg ej. Men hvad vil I, jeg skal trøste Jer med? Er det ikke Jer, der altid selv har sagt . . .

FRU GERTRUD — Jeg ved ikke mere, hvad jeg altid har sagt. Jeg ved bare, at . . . at der ikke er den Ting i Verden, jeg ikke vilde give for at have ham hos mig igen.

LORENTS — Vilde I ogsaa give — Danmark?

FRU GERTRUD — Spørg mig ikke! spørg mig ikke.

LORENTS — Jeg mener: *fik* han nu øvet sin Daad, om den bagefter kosted ham Livet, vilde I saa have den ugjort?

FRU GERTRUD — I maa ikke spørge mig. Jeg skammer mig over mig selv. Har jeg svigtet dig i Livet, Niels, svigter jeg dig saa ogsaa i Døden — for det er jo rigtigt, som du har gjort — — og kunde man dø engang til, og du spurgte mig: »Gertrud, skal jeg ride?« jeg vilde svare dig: »Ja, Niels, du skal ride,« og slaa mine Arme om dig og holde dig fast, saa du ikke fik Lov.

RUTH — Hvad gør vi, Fader Lorents? Mor kan ikke holde sig oppe mer.

LORENTS — Hvad gør vi? hvad kan jeg med disse fordømte Hænder? Der ligger et Hus derovre, støt Jer til mig, Fru Gertrud, lad os se at komme i Hus.

RUTH — Mor, tag om mig. Jeg skal prøve at gøre mig stærk. Aah, Herre, Gud i det høje, lad ham, den anden, lad ham være død. Men Far! Far! Far! Jeg slides i Stykker herinde, Fader Lorents, slides itu.

LORENTS — Hvad rager jeres Sorg mig, lille Jomfru? I er ung og bliver gift og kan kalde jer Søn for Niels. Men jer stakkels Mor her ... De gaar ind i Huset.

NIELS EBBESEN kommer ridende. Han lader sig dødtræt glide ned af Hesten. Et Øjeblik staar han som uden Tanker, saa trækker han sit Sværd og ser paa det. Og pludselig bøjer han sig og tørrer det ilfærdigt i Græsset.

LORENTS kommer ud af Huset: Niels Ebbesen? Er det et Syn? Du er i Live!

NIELS EBBESEN ser fjernt paa ham.

LORENTS — Du — — opgav det?

NIELS EBBESEN — Hans Blod var rødt som mit eget Blod.

LORENTS — Hvis Blod var rødt? Har du gjort det? Han er død? Den kullede er død? Gertrud, Gertrud! Ruth! Hører I! Jyder, Fynboer, Sællænder, Skaaninger! kom her, hør nyt! den kullede Greve er ikke mere. Danmark er fri for ham, huhuhuhu, Danmark er fri!

FRU GERTRUD — Niels! Niels! er det virkelig dig? din Haand, din levende Haand mellem mine?

RUTH Far! Far! Er det sandt? har du gjort det?

NIELS EBBESEN Ja, jeg har gjort det. Der er Blod paa mit ærlige Sværd. En Plet paa mit Skjold og paa Danmarks.

FRU GERTRUD Niels, at du lever! at jeg har dig igen!

LORENTS Hør nu, Niels Ebbesen! om jeg begriber ... Jo, gu' gør jeg saa: Du har hverken faaet vaadt eller tørt. Det er hele Sagen. Tag nu her i mit Bælte, nej deromme, tag saa og drik! Hej, Kælling derinde, har du Mad i Huset?

KONEN I HUSET frem i Døren: Det eneste, jeg har, er to Smaabrød til mine Børn. Men er det Sanden, Niels Ebbesen, te du har vejet den kullede, skal du misyv ha' det ene.

LORENTS Hører du det, Mand! Begynder du snart at forstaa? Du har øvet en Daad, der gør dig Dus med gamle Bisp Absalon. Og saa sidder du der, som om al Verdens Brøde laa paa din Ryg.

NIELS EBBESEN Jeg hugg ham ned uden Kamp.

LORENTS Gud straffe dig for din syndige Retskaffenhed. Hugg ham ned uden Kamp!! Der er Krig her i Landet. Han har ført Krigen ind over os. Der er ikke den Forbrydelse, han ikke har sluppet løs. Hans Dom var fældet deroppe. Du har fuldbyrdet den. — Er *du* ked af det, saa trøst dig med, at i Dag er der Glæde i Himlen over, at Jorden igen har en Djævel mindre.

KONEN Der har du Brødet, Niels Ebbesen.

Solen staar op. Folk begynder at strømme til rundtomfra: Der sidder han. Det er ham, der har gjort det. Det er vor Niels Ebbesen.

NIELS BUGGE kommer sprængende ind paa sin røde Hingst: Ruth, se din Far! han har frelst mit Liv. Han har frelst vort Folks.
Hører I det, I Jyder! Nu ligger Vej foran os. Stenet og blodig bliver den, men nu fik vi Mod til at gaa.
Du har fældet vor Fjende. Langt mere end det: du har givet os Troen tilbage.
Saa før os da! før os, nu og igennem Aarhundreder. Hvergang Danmark synker, saa kom og løft os igen.

RAAB Ja ja. Niels Ebbesen, vis os Vejen! Hvor trang den end er, vi vil gaa den sammen med dig!

NIELS EBBESEN rejser sig fra Grøftekanten: Landsmænd!
Der skal komme en stor Fredens Dag engang — den tror jeg paa og vil jeg tro paa — da vi og vor Nabo lever Side om Side hinanden til Gavn. Derfor skal begge vore to Folk bestaa. Og derfor lover jeg jer, at jeg ikke vender hjem til min Plov og mine Børn — — Han standser og ser paa

FRU GERTRUD der griber sig til Hjertet. Saa smiler hun til ham og nikker: Ja, Niels.

NIELS EBBESEN — — før vi har jaget alle dem, der vil vor Undergang ned over Grænsen eller ned under Jorden, hvor de nu helst selv vil. For frie maa vi være for at leve.

DEN GAMLE BONDE TROELS For denne Dag vil Danmark takke Gud til alle Tider. *Han* lønne dig, Niels Ebbesen. *Vi* kan ikke.

NIELS EBBESEN tager sin Hustru ind til sig: Jeg har faaet Løn nok, Troels, den bedste af alle, at mine Børn kan voxe op og være Danske.

KAJ MUNK

EN IDEALIST 1928
2. Oplag 1938
3. Oplag 1939
I BRÆNDINGEN (Udsolgt) 1929
CANT 1.—4. Oplag 1931
ORDET 1.—13. Oplag 1932
14. Oplag 1938
15. Oplag 1940
DE UDVALGTE 1.—5. Oplag 1933
VEDERSØ-JERUSALEM RETUR
1.—4. Oplag (Udsolgt) 1934
OS BÆRER DEN HIMMELSKE GLÆDE
Digte fra det hellige Land 1934
SEJREN. Et Skuespil om Verden i Dag
1.—3. Oplag 1936
10 OXFORD-SNAPSHOTS
1.—5. Oplag 1936
KNALDPERLER. Digte for Børn mellem knap 3 Aar og godt 70 Aar.
Med Tegninger af Henrik Hansen 1936
LIV OG GLADE DAGE
Med Tegninger af Ib Andersen
1.—4. Oplag 1936
PILATUS. Skuespil i 4 Akter af
Harald Cajus 1937
Privattryk. Ikke i Boghandelen.
HAN SIDDER VED SMELTEDIGLEN
1.—10. Tusinde 1938
HIMMEL OG JORD
1.—12. Tusinde (Udsolgt) 1938
FILMEN OM CHRISTIERN DEN ANDEN 1938
FUGL FØNIX 1939
TEMPELVERS 1939
Privattryk. Ikke i Boghandelen.
EGELYKKE 1.—8. Tusinde 1940
NAVIGARE NECESSE. Tolv Digte om Danmark 1940. Indledning af Hans Brix.
Træsnit af Povl Christensen. (Udsolgt) 1941
SVÆRG DET, DRENGE 1.—5. Tusinde. 1941
VED BABYLONS FLODER. Danske Prædikener 1941. 1.—6. Tusinde 1941
DET UNGE NORD. (Udsolgt) 1942
MED ORDETS SVÆRD. Danske Prædikener 1941-42. 1.—6. Tusinde 1942

Bo Bojesen Rud: KAJ MUNK
En kritisk Studie med Bemærkninger af *Kaj Munk*. 1.—3. Tusinde 1938

NORDLUNDES BOGTRYKKERI, KØBENHAVN